

PROJEKT

UCHWAŁA NR .....
RADY POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO
z dnia .....

w sprawie przekazania Wojewodzie Mazowieckiemu rocznej informacji z realizacji w 2019 roku „Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wołomińskim na lata 2016-2021”

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t. j. Dz. U. z 2019 r. poz. 511, z późn. zm.) oraz art. 35a ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 426 z późn. zm.) Rada Powiatu Wołomińskiego uchwala, co następuje:

§ 1

Przekazuje się Wojewodzie Mazowieckiemu roczną informację z realizacji w 2019 roku „Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wołomińskim na lata 2016-2021”, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Wołomińskiego.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

NACZELNIK
Wydziału Obsługi Zarządu

Ewa Orych

STAROSTA

Adam Lubiak

Uzasadnienie

Zgodnie z dyspozycją zawartą w art. 35a ust.1 pkt 3 ustawy z dnia 27.08.1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 426) powiat przekazuje Wojewodzie roczną informację z realizacji powiatowego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Rada Powiatu Wołomińskiego Uchwałą Nr XXV – 256/2016 dnia 17 marca 2016 r. przyjęła do realizacji „Powiatowy Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wołomińskim na lata 2016-2021”.

Realizując powyższą uchwałę, przedkłada się Radzie Powiatu informację z realizacji programu w 2019 r., stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie zwróciło się do podmiotów wskazanych w Programie o udzielenie informacji o stopniu realizacji uchwalonego przez Radę Powiatu Programu. Poproszono również o informację o innych dodatkowych działaniach skierowanych do środowiska osób niepełnosprawnych, nie ujętych w Programie, które zostały podjęte w 2019 roku.

W odpowiedzi otrzymano informacje z gmin powiatu wołomińskiego, wydziałów merytorycznych Starostwa Powiatowego, Powiatowego Urzędu Pracy, samorządowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz innych specjalistycznych instytucji, placówek oświatowych i organizacji pozarządowych.

Informacja z realizacji w 2019 roku Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych oraz Przestrzegania Praw Osób Niepełnosprawnych na lata 2016-2021 dla Powiatu Wołomińskiego

W dniu 17.10.2016 r. Rada Powiatu Wołomińskiego przyjęła Uchwałę Nr XXV-256/2016 „Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2016-2021 dla Powiatu Wołomińskiego”.

W związku z dyspozycją zawartą w art. 35a ust.1 pkt 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 426 z późn. zm.) samorząd powiatowy przekazuje wojewodzie coroczną informację z realizacji przyjętego Programu.

W związku z powyższym, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie zwróciło się do podmiotów działających na rzecz osób niepełnosprawnych, o udzielenie informacji o stopniu realizacji Programu i zrealizowanych działaniach w 2019 r.

W odpowiedzi otrzymaliśmy informacje z gmin i ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu wołomińskiego, wydziałów merytorycznych Starostwa Powiatowego, Powiatowego Urzędu Pracy, Szpitala Powiatowego, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie, Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego, domów pomocy społecznej, środowiskowych domów samopomocy, zespołów szkół specjalnych, poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz organizacji pozarządowych.

Realizacja poszczególnych celów Programu w 2019 r.

Cele strategiczne Programu były realizowane w ramach działań własnych przez poszczególnych realizatorów Programu oraz w ramach różnego rodzaju programów projektów, projektów i innych zadań zleconych. Podane dane i informacje liczbowe są często danymi szacunkowymi, nie wszyscy realizatorzy przekazywali dane liczbowe, bardziej natomiast skupili się na rodzaju podjętych działań niż na liczbach i kwotach.

Cel strategiczny nr 1:

Zwiększenie możliwości samodzielnego funkcjonowania osoby niepełnosprawnej.

Cele szczegółowe:

1. Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych.
2. Zwiększenie dostępu do leczenia, pomocy terapeutycznej i rehabilitacji osób niepełnosprawnych.
3. Podnoszenie świadomości osób niepełnosprawnych w zakresie przysługujących im praw i uprawnień.
4. Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych.
5. Zaspokajanie indywidualnych potrzeb osób niepełnosprawnych.
6. Rozwój wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci niepełnosprawnych.
7. Wyrównywanie szans edukacyjnych osób niepełnosprawnych.

Cel szczegółowy Nr 1: *Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych.*

Realizowane działania w 2019r.

- 1) – Prowadzenie terapii zajęciowej w zakresie: treningu kulinarnego, treningu spędzania wolnego czasu, treningu porządkowego, pracowni modelarsko-stolarskiej, pracowni botaniczno-ogrodowej.
  - Prowadzenie zajęć reedukacyjnych, treningów umiejętności społecznych i interpersonalnych, mających na celu wzrost poczucia własnej wartości, sprawstwa oraz zwiększenia poczucia wpływu na własne życie.
  - Prowadzenie pracy zajęciowej odpowiedniej do typu schorzenia uczestników, ich możliwości oraz zainteresowań.

- Wspieranie w różnych bieżących sytuacjach życiowych, w rozwiązywaniu konfliktów z bliskimi i środowiskiem.
- Zapewnienie godnego traktowania oraz zapewnienie spokoju i bezpieczeństwa na terenie ośrodków wsparcia, a także opieki w czasie zajęć poza ośrodkami.
- Realizowanie działań terapeutycznych oraz planów wspierająco-aktywizujących, spersonalizowanych na każdego z uczestników.
- Prowadzenie zajęć grupowych w celu budowania wzajemnego zaufania i zażyłości pomiędzy uczestnikami.
- Prowadzenie pracy indywidualnej z uczestnikami w zakresie treningów funkcjonowania w życiu codziennym: treningu budżetowego, kulinarnego czy higienicznego.

Liczba osób umieszczonych w środowiskowych domach samopomocy na terenie powiatu wołomińskiego.

Lp.	Nazwa domu	Liczba umieszczonych osób
1	Środowiskowy Dom Samopomocy Caritas DWP w Radzyminie	25
2	Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy nr 3 w Tuszczu	23
3	Środowiskowy Dom Samopomocy Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Koło Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej w Ząbkach	26
4	Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Wołominie.	30

Źródło: opracowanie własne PCPR

Realizatorzy: Środowiskowy Dom Samopomocy prowadzony przez Caritas Diecezji Warszawsko-Praskiej w Radzyminie, Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy nr 3 w Tuszczu, Środowiskowy Dom Samopomocy prowadzony przez Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Koło Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej w Ząbkach, Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Wołominie.

- 2) – Organizowanie na terenie poradni psychologiczno-pedagogicznych zajęć terapeutycznych, logopedycznych, terapii integracji sensoryczno-motorycznej oraz organizowanie zajęć psychomotorycznych.
- Prowadzenie terapii indywidualnej i grupowej dla dzieci z różnymi dysfunkcjami, które nie są objęte wczesnym wspomaganie, ale wymagają wczesnej interwencji terapeutycznej.
  - Prowadzenie edukacji społecznej mającej na celu przełamywanie barier społecznych u uczniów bez orzeczeń o niepełnosprawności otwierając ich na świat osób niepełnosprawnych.

- Wspieranie rodziców dziecka niepełnosprawnego w ramach porad i konsultacji, informowanie o możliwych kierunkach kształcenia.
- Prowadzenie diagnoz psychologicznych, pedagogicznych i logopedycznych.

Realizatorzy: *Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wołominie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Tuszczu, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Zielonce*

- 3) – Realizowanie zadań w zakresie rehabilitacji społecznej w formie terapii zajęciowej: artterapii (zajęcia plastyczne), biblioterapii (czytanie książek), ludoterapii (zajęcia świetlicowe, pikniki, gry i zabawy), muzykoterapii (terapia śpiewem), silwoterapii (kontakt z drzewami i przyrodą), ergoterapii (terapia pracą, zajęcia manualne), kinezyterapii (ćwiczenia usprawniające), filmoterapii (terapia filmami fabularnymi, przyrodniczymi itp.), rehabilitacji leczniczej.
- Podejmowanie działań aktywizująco-wspomagających dostosowanych do oczekiwań i możliwości mieszkańców domów pomocy.
  - Prowadzenie zajęć indywidualnych i grupowych.

Na terenie powiatu wołomińskiego działają dwa domy pomocy społecznej prowadzone przez samorząd powiatowy, są to:

- Dom Pomocy Społecznej przeznaczony dla osób przewlekle somatycznie chorych i osób z chorobą Alzheimera w Radzyminie - dla 107 osób;
- Dom Pomocy Społecznej przeznaczony dla osób w podeszłym wieku w Zielonce – dla 67 osób.

W 2019 roku wydano 46 decyzji o umieszczeniu w ww. domach pomocy społecznej, w tym do: DPS Zielonka – 18 decyzji; DPS Radzymin – 28 decyzji.

Na koniec grudnia 2019 r. w domach pomocy społecznej łącznie przebywało 163 osób, w tym :

- DPS Zielonka- 62 osób;
- DPS Radzymin- 101 osoby.

Średni miesięczny koszt utrzymania w domach w 2019 r. wynosił: Radzymin – 3.895,44 zł, Zielonka - 3.844,96 zł.

Realizatorzy: *Dom Pomocy Społecznej w Radzyminie, Dom Pomocy Społecznej w Zielonce.*

- 4) – Świadczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób chorych i niepełnosprawnych.

- Praca socjalna z osobami niepełnosprawnymi i ich rodzinami, pomoc osobie niepełnosprawnej i rodzinie w rozwiązywaniu problemów dnia codziennego.
- Rozwijanie pomocy sąsiedzkiej obejmującej pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych osób niepełnosprawnych.
- Dofinansowanie posiłków dzieci niepełnosprawnych w szkołach integracyjnych i specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych.
- Motywowanie do korzystania z poradnictwa specjalistów, regularnych wizyt u lekarzy.
- Prowadzenie rozmów wspierających wśród klientów ośrodków pomocy społecznej.

Realizatorzy: *Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuszczu, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jadowie, Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach, Ośrodek Pomocy Społecznej w Radzyminie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrówce, Ośrodek Pomocy Społecznej w Ząbkach, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Klembowie, Ośrodek Pomocy Społecznej w Wołominie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Poświętnem.*

- 5) Pomoc w dystrybucji żywności w ramach Programu Operacyjnego „Pomoc Żywnościowa CARITAS”. W programie brało udział 148 osób niepełnosprawnych.

Realizatorzy: *Ośrodek Pomocy Społecznej w Radzyminie.*

- 6) – Przygotowanie paczek świątecznych dla 100 osób z doświadczeniem choroby psychicznej, pacjentów Mazowieckiego Centrum Psychiatrii oraz uczestników WTZ.
- Prowadzenie grupy wsparcia dla rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi.

Realizatorzy: *Drewnickie Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Empatia”.*

- 7) – Zapewnienie uczniom poczucia bezpieczeństwa, gwarancji samorealizacji.
- Współpraca z rodzicami poprzez udzielanie wsparcia oraz prowadzenie działań pomocowych w sytuacjach tego wymagających.
- Ustalanie i egzekwowanie norm i zasad dotyczących funkcjonowania w grupie.
- Organizowanie wycieczek szkolnych, integracja z innymi uczniami niepełnosprawnymi.
- Aktywizacja niepełnosprawnych poprzez wycieczki i lekcje biblioteczne, integracja z innymi osobami niepełnosprawnymi poprzez udział w uroczystościach powiatowych, konkursach.

Realizatorzy: *Specjalna Szkoła Podstawowa w Radzyminie, Zespół Szkół Specjalnych w Wołominie, Zespół Szkół im. Prezydenta Ignacego Mościckiego w Zielonce.*

- 8) Wsparcie rozwoju dzieci niepełnosprawnych w zakresie stymulacji sfery poznawczej i emocjonalno-motywacyjnej. W terapii brało udział 10 dzieci.

Realizatorzy: *Fundacja Apostolstwa Eucharystycznego dla Dzieci Niepełnosprawnych Dzieciom w Nadliwie.*

Cel szczegółowy Nr 2: Zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do leczenia, pomocy terapeutycznej i rehabilitacji

Realizowane działania w 2019 r.:

- 1) – Zapewnienie poprawy jakości życia pacjentów poprzez utrzymanie ich w jak najdłuższej sprawności i samodzielności organizmu, zapobieganie powikłaniom chorobowym poprzez zastosowanie rehabilitacji leczniczej.
- Doposażenie placówki w sprzęt rehabilitacyjny i pomocniczy, który umożliwił pacjentom rehabilitację leczniczą.
  - Stosowanie rehabilitacji u osób niepełnosprawnych objętych opieką paliatywną (zostało objętych 52 pacjentów z terenu powiatu).

Realizatorzy: *Hospicjum Opatrzności Bożej w Wołominie.*

- 2) Zapewnienie usług surdopedagoga i tłumacza języka migowego podczas diagnoz dzieci i rozmowach z niesłyszącymi rodzicami.

Realizatorzy: *Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wołominie.*

- 3) – Wykonywanie zabiegów higienicznych i pielęgnacyjnych u leżących mieszkańców domu pomocy.
- Prowadzenie kontroli nad systematycznością przyjmowania leków.
  - Prowadzenie rehabilitacji ruchowej, codziennej gimnastyki ogólnej i kondycyjnej indywidualnych ćwiczeń przy sprzęcie, rehabilitacji przyłózkowej i indywidualnej.
  - Prowadzenie zabiegów fizykoterapeutycznych.
  - Zapewnienie konsultacji lekarsko-pielęgniarskich oraz opieki podczas wyjazdów do placówek medycznych.
  - Zabezpieczenie leków i środków opatrunkowych oraz czystości i porządku w pokojach mieszkańców i innych pomieszczeń domu.

Realizatorzy: *Dom Pomocy Społecznej w Zielonce, Dom Pomocy Społecznej Radzyminie.*

w

- 4) – Pomoc w zapisaniu mieszkańców niepełnosprawnych na wizyty lekarskie.
– Zapewnienie dowozu do placówek medycznych i świadczących usługi rehabilitacyjne i terapeutyczne.

Realizatorzy: *Ośrodek Pomocy Społecznej w Radzyminie, Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach, Gmina Marki, Miasto Kobyłka, Dom Pomocy Społecznej w Radzyminie, Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Wołominie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrówce, Ośrodek Pomocy Społecznej w Ząbkach, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Klembowie, Dom Pomocy Społecznej w Zielonce, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Poświętnym, Urząd Miasta Zielonka, Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy nr 3 w Tuszczu, Polski Związek Niewidomych Okręg Mazowiecki Koło w Wołominie.*

- 5) Pomoc w wypełnieniu dokumentów do różnych instytucji udzielających wsparcia z zakresu opieki medycznej, rehabilitacji oraz otrzymania dofinansowania ze środków PFRON.

Realizatorzy: *Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrówce, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Klembowie, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie.*

- 6) Przeprowadzenie programów zdrowotnych i akcji profilaktycznych:

- „Szkolenie młodzieży i nauczycieli szkół ponadpodstawowych w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedlekarskiej”.

Przeprowadzenie w powiatowych placówkach oświatowych zajęć edukacyjnych mających na celu przyswojenie przez młodzież i nauczycieli zasad postępowania w sytuacjach zagrożenia zdrowia i życia innych osób do czasu przybycia fachowej opieki medycznej (łącznie 15 szkoleń edukacyjnych, składających się z dwóch części: teoretycznej i praktycznej). W czasie zajęć teoretycznych przekazywano wiedzę na temat najczęściej występujących sytuacji, które mogą być zagrożeniem dla zdrowia i życia człowieka w różnym wieku, a także mogą prowadzić do niepełnosprawności i trwałego kalectwa. Uświadamiano młodzież, że szybka i właściwa reakcja w miejscu nieszczęśliwego zdarzenia w największym stopniu wpływa na zminimalizowanie liczby osób niepełnosprawnych. W części praktycznej młodzież i opiekunowie mieli możliwość wykonywania ćwiczeń na fantomie pod kontrolą i instruktazem ratownika medycznego. Uczestnikami szkoleń byli uczniowie i opiekunowie ze szkół ponadpodstawowych tj.: Zespół Szkół w Wołominie przy ul. Legionów 85, Zespół Szkół w Zielonce przy ul. Inżynierskiej 1 i Zespołu Szkół Specjalnych w Ostrówku. Łącznie w zajęciach uczestniczyło 339 osób.

- „Profilaktyka nadwagi i otyłości u dzieci, młodzieży i osób do 40 roku życia.”

Udzielenie porad dietetyka dla dzieci, młodzieży i osób z nadwagą i otyłością deklarujących chęć redukcji masy ciała i przestrzegania poprawnych zasad żywieniowych. Możliwość uczestnictwa w zajęciach ruchowych z użyciem dostępnego sprzętu oraz zajęciach edukacyjnych mających na celu zmodyfikowania stylu życia wraz z zaleceniami i okresową kontrolą (łącznie udzielono 194 porady).

- „Profilaktyka badania gęstości w kierunku osteoporozy dla kobiet po 40 r. ż. i mężczyzn po 60 r. ż.”.

Przebadanie 400 mieszkańców z terenu powiatu wołomińskiego podczas pięciu akcji w okresie od marca do listopada, w tym 353 kobiet i 47 mężczyzn w wyznaczonym przedziale wiekowym. Wśród badanych zdiagnozowano 20 przypadków osteoporozy i 77 przypadków osteopenii. Stwierdzono duży odsetek osób z niską masą kostną. Pacjenci ze świeżo zdiagnozowaną chorobą zostali skierowani do poradni leczenia osteoporozy. Wczesna diagnostyka i szybko podjęte leczenie będzie miało wpływ na zmniejszenie liczby osób niepełnosprawnych z dysfunkcją narządu ruchu.

- „Białe Soboty”.

Zorganizowanie dla mieszkańców powiatu wołomińskiego siedmiu profilaktycznych akcji zdrowotnych tzw. „Białych Sobót” na zlecenie i w uzgodnieniu z Wydziałem Ochrony Zdrowia i Polityki Społecznej Starostwa Powiatowego w Wołominie. Nadanie każdej akcji tematu przewodniego:

- Marzec – „Profilaktyka chorób układu krążenia”,
- Maj – „Profilaktyka krzywicy, astmy i otyłości u dzieci”
- Wrzesień – „Profilaktyka chorób cywilizacyjnych”,
- Wrzesień – „Profilaktyka chorób układu kostnego”,
- Wrzesień – „Akcja profilaktyczna dla dzieci”,
- Listopad – „Profilaktyka udarów, zawałów i chorób nowotworowych”,
- Listopad – „Profilaktyka chorób układu kostnego”.

Celem akcji było umożliwienie mieszkańcom powiatu skorzystanie z bezpłatnych badań i porad lekarzy specjalistów różnych specjalności medycznych. Organizując akcję brano pod uwagę dostępność pacjentów do poradni specjalistycznych w ramach umowy z NFZ, długość kolejki oczekujących i potrzeby społeczne. Podczas zorganizowanych akcji udzielono łącznie 5 869 porad specjalistycznych, wykonano 795 badań specjalistycznych (echo serca, EKG, Dopplera tętnic szyjnych, usg oka, spirometrii, densytometrii) i 5 074

badan diagnostycznych (profil lipidowy, PSA, pomiar poziomu cukru, ciśnienia krwi, kontroli masy ciała, oznaczenie składu ciała, pomiar poziomu witaminy D). Szacuje się, że w profilaktycznych akcjach zdrowotnych „Białych Sobotach” wzięło udział 5 869 osób, mieszkańców powiatu wołomińskiego w tym 244 dzieci w wieku od 3 do 18 roku życia. Dzięki w/w działaniom, badaniom i poradom lekarskim udało się wykryć wiele schorzeń z zakresu chorób cywilizacyjnych, zapobiec postępowi już istniejących oraz zmodyfikować leczenie i ustalić sposób samokontroli i samo opieki oraz profilaktyki II i III fazy. Każdorazowo duży nacisk położono na działania edukacyjne i informacje w zakresie profilaktyki pierwotnej chorób nowotworowych i różnych narządów i układów.

- „Profilaktyczne badania okulistyczne w kierunku wczesnej diagnostyki jaskry”.

Przeprowadzenie badań okulistycznych w okresie od czerwca do września. Przebadano łącznie 264 osoby, w tym 216 kobiet i 48 mężczyzn. Wykonano 60 badań specjalistycznych ultrasonograficznych gałki ocznej mających na celu potwierdzenie lub wykluczenie tego schorzenia. Zdiagnozowano 11 nowych przypadków zachorowania na jaskrę. Osobom będącym w grupie podwyższonego ryzyka zalecono okresowe wizyty w poradni okulistycznej w okresie od 6 do 12 miesięcy. Wykryto również u niektórych osób cukrzycę poprzez stwierdzenie retinopatii w oku. Zwrodnienie plamki żółtej stwierdzono u 6 osób. Dodatkowo zdiagnozowano 11 przypadków zaćmy. Pacjenci otrzymali stosowne zalecenia odnośnie dalszych konsultacji i zaplanowania zabiegu.

- W zakresie stałych działań profilaktycznych personel medyczny szpitala pouczał o niebezpieczeństwach wynikających z prowadzenie pojazdów mechanicznych pod wpływem alkoholu i środków odurzających. Głównymi odbiorcami prowadzonej akcji byli pacjenci, a także ich rodziny i osoby bliskie, które doznały obrażeń komunikacyjnych, gdzie u sprawcy wykazano obecność alkoholu lub środków odurzających we krwi. Okazjonalnie udostępniane były pacjentom, zarówno na oddziałach szpitalnych jak i w poradni specjalistycznej materiały informacyjne o różnej tematyce zdrowotnej np. jak rozpoznać udar i szybko reagować, zalecenia dla pacjentów z chorobą wieńcową, POCHP, o szkodliwym działaniu nikotyny, substancji psychoaktywnych, nadużywania leków.

Realizatorzy: Szpital Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Wołominie.

- 7) – Wykonywanie badań diagnostycznych mających na celu ocenę rozwoju psychomotorycznego dzieci niepełnosprawnych i wydawanie opinii dotyczących

warunków kształcenia dla placówek ochrony zdrowia oraz dla Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.

- Realizacja wizyt domowych wśród dzieci niepełnosprawnych, które mają utrudniony lub uniemożliwiony dostęp do poradni (np. dziecko leżące, brak środków transportu itp.).
- Informowanie o wyjazdach zorganizowanych i turnusach rehabilitacyjnych dla dzieci z różnymi stopniami niepełnosprawności.

Realizatorzy: *Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Tłuszczu, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wołominie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Zielonce.*

- 8) Przeprowadzenie zajęć rewalidacyjnych, logopedycznych, rehabilitacyjnych, psychologicznych i pedagogicznych, nauczania indywidualnego, gimnastyki korekcyjnej. Prowadzenie zajęć SI oraz rehabilitacji.

Realizatorzy: *Zespół Szkół Specjalnych im. Marii Grzegorzewskiej w Ostrówku, Zespół Szkół Specjalnych w Wołominie, Specjalna Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Radzyminie, Zespół Szkół im. Prezydenta Ignacego Mościckiego w Zielonce.*

- 9) Prowadzenie zajęć z oligofrenopedagogiem z elementami dogoterapii, integracji sensorycznej, metody W. Sherborne (ruchu rozwijającego), grupy MDS (Metody Dobrego Startu), terapii ręki itp. dla „niemowląt z grupy ryzyka” zagrożonych mózgowym porażeniem dziecięcym.

Realizatorzy: *Fundacja Apostolstwa Eucharystycznego dla Dzieci i Niepełnosprawnych Dzieci – Dzieciom w Nadliwie.*

- 10) Dofinansowanie działań w ramach realizacji Powiatowego Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi.

Konkurs ofert	Zadanie	Dofinansowanie Powiatu Wołomińskiego	Środki Własne	Beneficjenci projektu
Działania w zakresie rehabilitacji osób objętych opieką paliatywną w warunkach domowych	„Usprawniamy i wspieramy”	50 000,00 zł	7 000,00 zł	153 osoby

Działania w zakresie rehabilitacji osób objętych opieką paliatywną w warunkach domowych	Świadczenia rehabilitacyjne dla osób objętych opieką paliatywną przez Hospicjum	80 000,00 zł	31 333,20 zł	26 osób
Rehabilitacja i integracja osób niepełnosprawnych oraz środowiska osób niepełnosprawnych	„Rehabilitacja i integracja osób niepełnosprawnych”	26 000,00 zł	21 600,00 zł	150 osób
Terapia grupowa i indywidualna dzieci i młodzieży z zaburzeniami rozwoju.	„Punkt diagnostyczno-terapeutyczny słyszę, mówię, czuję...- edycja szósta	79 000,00 zł	16 180,73 zł	60 osób

Realizatorzy: Wydział Spraw Obywatelskich Starostwa Powiatowego.

- 11) Prowadzenie specjalistycznego poradnictwa rodzinnego w ramach Specjalistycznej Poradni Rodzinnej PCPR. Udzielanie konsultacji psychologicznych dla 311 osób w wymiarze 722 spotkań. Prowadzenie psychoterapii oraz wsparcia psychologicznego dla 120 osób w wymiarze 2334 spotkań. Udzielanie bezpłatnej pomocy prawnej z zakresu prawa rodzinnego, prawa cywilnego, prawa karnego, postępowania administracyjnego, prawa pracy, udzielenie 350 porad prawnych w wymiarze 205 godzin.

Realizatorzy: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie.

Cel szczegółowy Nr 3: Podnoszenie świadomości osób niepełnosprawnych w zakresie przysługujących im praw i uprawnień.

Realizowane działania w 2019 r.:

1)

- Świadczenie pomocy w formie poradnictwa socjalnego, wsparcia psychologicznego i radycy prawnego.
- Podnoszenie świadomości osób niepełnosprawnych i ich rodzin w kwestii przysługujących im praw i możliwości, informowanie o formach pomocy i prawach osób niepełnosprawnych. Udzielenie porad i informacji z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów, porad dotyczących opieki nad osobami niepełnosprawnymi.
- Dostosowanie stron internetowych instytucji i organizacji do potrzeb osób niepełnosprawnych. Udostępnianie informacji na stronach internetowych.

- Działalność informacyjna na temat praw przysługujących osobom starszym.
- Przekazywanie informacji o usługach opiekuńczych dla osób niepełnosprawnych świadczonych w miejscu zamieszkania oraz zasadach kierowania do DPS.
- Zapewnienie osobom niepełnosprawnym oraz ich rodzinom dostępu do informacji o możliwościach uzyskania określonej pomocy oraz miejscach, gdzie tę pomoc można uzyskać. Działania mające na celu podnoszenie świadomości osób niepełnosprawnych i ich rodzin w kwestii przysługujących im praw i możliwości podnoszenia wykształcenia.
- Informowanie o możliwości uzyskania orzeczenia o niepełnosprawności, które wydaje Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, informowanie o możliwości skorzystania z dofinansowania ze środków PFRON na zakup sprzętu rehabilitacyjnego lub uczestnictwa osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych.

Realizatorzy: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wołominie, Zespół Szkół Specjalnych im. M. Grzegorzewskiej w Ostrówku, Starostwo Powiatowe Wydział Ochrony Zdrowia i Polityki Społecznej, Dom Pomocy Społecznej w Radzyminie, Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Wołominie, Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Tuszczu, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej w Ząbkach, Zespół Szkół Specjalnych w Wołominie, Specjalna Szkoła Podstawowa w Radzyminie, Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach, Ośrodek Pomocy Społecznej w Tuszczu, Ośrodek Pomocy Społecznej w Radzyminie, Urząd Miasta Kobyłka, Hospicjum Opatrzności Bożej w Wołominie, Fundacja Apostolstwa Eucharystycznego dla Dzieci Niepełnosprawnych Dzieci-Dzieciom w Nadliwie, Polski Związek Niewidomych Okręg Mazowiecki Koło Terenowe w Wołominie, Ośrodek Pomocy Społecznej w Wołominie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Klembowie, Ośrodek Pomocy Społecznej w Wołominie.

- 1) Realizowanie programu wychowawczo–profilaktycznego. Spotkania z doradcą zawodowym. Pomoc psychologiczno–pedagogiczna w trakcie pracy z uczniami oraz podczas spotkań indywidualnych w tym doradztwo zawodowe.

Realizatorzy: Zespół Szkół im. Prezydenta Ignacego Mościckiego w Zielonce, Zespół Szkół Specjalnych w Wołominie, Specjalna Szkoła Podstawowa w Radzyminie.

- 2) -Przeprowadzenie spotkań „Bezpieczny senior – na drodze, w domu, w sieci internetowej”.
- Zorganizowanie przez Krajową Izbę Kominiarzy spotkań „Czad i ogień – obudź czujność”.

– Udzielanie informacji o bezpłatnych drobnych usługach w ramach akcji „Remont dla seniora”.

Realizatorzy: *Polski Związek Niewidomych Okręg Mazowiecki Koło Terenowe w Wołominie.*

3) Prowadzenie warsztatów edukacji konsumenckiej „Konsumencie! Zadbaj o swój domowy budżet”.

Realizatorzy: *Drewnickie Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Empatia”.*

Cel szczegółowy Nr 4: Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych

Realizowane działania w 2019 r.:

1) Likwidacja barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej, zamieszkania zbiorowego i budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego poprzez egzekwowanie przepisów prawa budowlanego w tym zakresie. Zwracanie szczególnej uwagi na zapewnienie warunków niezbędnych do korzystania z obiektu budowlanego przez osoby niepełnosprawne w szczególności poruszające się na wózkach inwalidzkich, jak również na poprawne wykonanie miejsc postojowych, podjazdów oraz pochylni dla osób niepełnosprawnych, oraz wyposażenia obiektów w dźwigi osobowe zgodnie z projektem budowlanym zatwierdzonym decyzją o pozwoleniu na budowę. Dokonano łącznie 72 kontrole w obiektach użyteczności publicznej, zamieszkania zbiorowego i budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego.

Realizatorzy: *Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Wołominie.*

2) – Zatrudnienie w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej osoby posługującej się językiem migowym.

– Zainstalowanie na stronie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie usługi tłumacza języka migowego.

Realizatorzy: *Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wołominie, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie.*

3) – Wykonanie nowej windy do sali gimnastycznej.

- Pozyskanie nowego sprzętu nagłaśniającego w ramach konkursu ogólnopolskiego „#OSEwyzwanie” do dwóch sal komputerowych dla Szkoły Specjalnej Przystosowanej do Pracy Im. Ks. Jana Twardowskiego w Wołominie
- Stworzenie pracowni komputerowej z ostępem do internetu dla uczniów szkoły

Realizatorzy: *Zespół Szkół Specjalnych w Wołominie.*

Cel szczegółowy Nr 5: Zaspokajanie indywidualnych potrzeb osób niepełnosprawnych

Realizowane działania w 2019 r.:

- 1) – Wypłacanie osobom niepełnosprawnym zasiłków stałych, pielęgnacyjnych i celowych.
  - Przyznawanie usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych, w szczególności dla dzieci niepełnosprawnych.
  - Pomoc osobom niepełnosprawnym w wypełnianiu wniosków o dofinansowanie ze środków PFRON w zakresie turnusów rehabilitacyjnych, likwidowania barier architektonicznych i w komunikowaniu.
  - Praca socjalna z osobami niepełnosprawnymi i ich rodzinami, pomoc osobie niepełnosprawnej i rodzinie w rozwiązywaniu problemów dnia codziennego,
  - Realizowanie pomocy żywnościowej w ramach programu operacyjnego pomoc żywnościowa (POPŻ).
  - Przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń oraz przyznawanie pomocy w naturze.
  - Opłacanie kosztów obiadów dla dzieci w szkołach oraz osób dorosłych w punkcie gastronomicznym, które własnym staraniem nie są w stanie zapewnić sobie gorącego posiłku.
  - Kierowanie osób bezdomnych do ośrodków, schronisk, noclegowni zapewniających schronienie.
  - Poprawa warunków materialnych poprzez wskazywanie możliwości wykorzystania własnych uprawnień i udzielanie pomocy w ich uzyskaniu (uzyskanie zasiłków, pielęgnacyjnych, dodatków mieszkaniowych, świadczeń, emerytalno-rentowych, pomoc w uzyskaniu dofinansowania ze środków PFRON dla osoby niepełnosprawnej, itp.).

- Poprawa warunków mieszkaniowych poprzez wskazywanie możliwości i pomoc w załatwianiu formalności związanych m. in. z uzyskaniem lokalu socjalnego, komunalno-kwaterunkowego oraz pośredniczenie w przekazywaniu używanych mebli, sprzętu AGD, itp. pomoc w uzyskaniu miejsc w domach pomocy społecznej, zakładach opiekuńczo-leczniczych, szpitalnych oddziałach leczenia odwykowego lub innych placówkach odwykowych.
- Organizowanie interwencji w sprawach osób i rodzin w sytuacjach zagrożenia życia i zdrowia (np. zaniedbania zdrowotne dzieci, brak zgody na zabezpieczenie schronienia w okresie silnych mrozów, stan upojenia alkoholowego rodziców wychowujących małe dzieci).
- Pomoc w załatwianiu spraw urzędowych (uzyskanie dowodu osobistego, uzyskanie dodatku mieszkaniowego, świadczeń rodzinnych, świadczeń emerytalno-rentowych, uzyskania orzeczenia lekarskiego).
- Wydawanie opinii do Sądu Rodzinnego dotyczących osób niepełnosprawnych.
- Kierowanie zawiadomień do Prokuratury Rejonowej o możliwości popełnienia przestępstwa wobec osób niepełnosprawnych. Monitoring rodziny osoby niepełnosprawnej.
- Zapewnienie stosownej pomocy materialnej osobom niepełnosprawnym.
- Zapewnienie pomocy psychologiczno-pedagogicznej niepełnosprawnym dzieciom w rodzinach objętych procedurą, Niebieskiej Karty.
- Kierowanie osób stosujących przemoc wobec osób niepełnosprawnych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w rodzinach, w których występują problemy z uzależnieniami.

Realizatorzy: *Ośrodek Pomocy Społecznej w Radzyminie, Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach, Gmina Marki, Miasto Kobyłka, Dom Pomocy Społecznej w Radzyminie, Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Wołominie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrówce, Ośrodek Pomocy Społecznej w Ząbkach, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Klembowie, Dom Pomocy Społecznej w Zielonce, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Poświętnym, Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy nr 3 w Tłuszczu, Polski Związek Niewidomych Okręg Mazowiecki Koło w Wołominie, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie*

- 2) Dostosowanie rehabilitacji do stanu funkcjonalnego chorego, dynamiki procesu chorobowego oraz możliwości i potrzeb samego pacjenta. Stosując rehabilitację został

wykorzystany potencjał fizyczny , psychiczny i społeczny pacjentów – zmniejszając stopień ich niepełnosprawności.

Realizatorzy: *Hospicjum Opatrzności Bożej w Wołominie.*

- 3) – Wykonywanie badań diagnostycznych w celu rozwoju psychomotorycznego dzieci niepełnosprawnych i wydawanie opinie na piśmie nie tylko w celu określenia warunków kształcenia, ale również dla celów służby zdrowia oraz dla Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.
  - Przeprowadzanie wizyt domowych u rodzin dzieci niepełnosprawnych, które mają uniemożliwiony dostęp do poradni ze względów zdrowotnych lub finansowych.
  - Diagnozowanie dzieci od urodzenia do 19 roku życia, wydawanie opinii o wczesnym wspomaganie rozwoju.
  - Prowadzenie terapii indywidualnej i grupowej dla dzieci z różnymi dysfunkcjami, które nie są objęte wczesnym wspomaganie, ale wymagają wczesnej interwencji terapeutycznej.
  - Prowadzenie zajęć logopedycznych, zajęć o charakterze terapeutycznym z psychologiem, pedagogiem oraz zajęć ogólnostymulujących dla dzieci do 4 roku życia prowadzonych w obecności opiekunów dzieci.

Realizatorzy: *Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Tuszczu, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wołominie.*

- 4) - Udzielanie wsparcia w procesie pełnej akceptacji niepełnosprawnego dziecka.
  - Wzmacnianie więzi emocjonalnej pomiędzy rodzicami i dzieckiem, rozpoznawanie zachowań dziecka i utrwalanie prawidłowych reakcji na te zachowania.

Realizatorzy: *Fundacja Apostolstwa Eucharystycznego dla Dzieci Niepełnosprawnych Dzieciom w Nadliwie.*

- 5) Udzielanie dofinansowania ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych. Środki finansowe przekazane z PFRON zgodnie z algorytmem na zadania w 2019 roku wynosiły 1 569 978,00 zł, (wykorzystano 1 569 935,89 zł) Były rozdysponowane na :

REHABILITACJA SPOŁECZNA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Dofinansowanie kosztów i działalności Warsztatów Terapii Zajęciowej (art. 35 ust.1 pkt.8) 434 304,00 zł

Nazwa zadania (art. 35 ust.1 pkt 8)	Liczba złożonych wniosków	Liczba wypłaconych dofinansowań	Kwota wypłaconego dofinansowania
Sprzęt rehabilitacyjny oraz środki pomocnicze i przedmioty ortopedyczne	239	237	908 513,65
Turnusy rehabilitacyjne	511 (wraz z opiekunami)	170	201 390,00
Likwidacja barier architektonicznych i technicznych oraz w komunikowaniu się	124	71	250 162,00
Sport, kultura, turystyka i rekreacja osób niepełnosprawnych	8	8	37 872,00

Źródło: opracowanie własne PCPR

***Realizatorzy:** Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie*

- 6) Realizacja Programu „Zajęcia Klubowe WTZ” adresowanego do pomiotów prowadzących Warsztaty Terapii Zajęciowej. Celem programu było wsparcie osób niepełnosprawnych w utrzymaniu samodzielności i niezależności w życiu społecznym i zawodowym poprzez prowadzenie przez Warsztaty Terapii Zajęciowej zajęć klubowych jako zorganizowanej formy rehabilitacji. Na realizację w/w zadania otrzymano kwotę 59 040,00 zł (wykorzystano 55 429.89).

***Realizatorzy:** Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie, Drewnickie Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Empatia”.*

Cel szczegółowy Nr 6: Rozwój wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci niepełnosprawnych

Realizowane działania w 2019 r.:

- 1) – Wydawanie orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego oraz opinii o wczesnym wspomaganie rozwoju, w których określone są formy, metody, organizacja kształcenia oraz kierunki działań terapeutycznych dla dzieci.
  - Wydawanie opinii o wczesnym wspomaganie rozwoju, informowanie rodziców o placówkach, w których mogą je realizować. Wydano 133 opinii o potrzebie

wczesnego wspomaganie rozwoju, 467 orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalistycznego, 7 orzeczeń o potrzebie zajęć wychowawczych-zespołowych oraz wydano 11 opinii o wczesnym wspomaganie rozwoju dla dzieci do 3 roku życia.

Realizatorzy: *Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wołominie*

- 2) – Organizacja dodatkowych zajęć specjalistycznych dla dzieci niepełnosprawnych w zakresie: zajęć rewalidacyjnych, logopedycznych, rehabilitacyjnych, psychologicznych i pedagogicznych, nauczanie indywidualne, gimnastyka korekcyjna.
- Zatrudnianie nauczycieli wspomagających, opiekunów na zajęciach szkolnych w ramach indywidualnych potrzeb uczniów posiadających orzeczenie o kształceniu specjalnym. Zakup pomocy naukowych i dydaktyczno-rehabilitacyjnych dla dzieci niepełnosprawnych.

Realizatorzy: *Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Poświętnem, Zespół Szkół Specjalnych w Wołominie, Fundacja Apostolstwa Eucharystycznego dla Dzieci Niepełnosprawnych Dzieciom w Nadliwie.*

- 3) Prowadzenie terapii neurorozwoju dla dzieci z niepełnosprawnościami.

Realizatorzy: *Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuszczu.*

- 4) Przekazywanie informacji o ośrodkach rehabilitacyjnych wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci niepełnosprawnych.

Realizatorzy: *Polski Związek Niewidomych Okręg Mazowiecki Koło Terenowe w Wołominie, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie.*

- 5) Prowadzenie zajęć związanych ze wczesnym wspomaganie rozwoju dla dzieci w wieku 4-11 lat. Udzielanie instruktażu i porad oraz prowadzenie konsultacji w zakresie pracy z dzieckiem, aby wyrównać szansę edukacyjną osoby niepełnosprawnej.

Realizatorzy: *Fundacja Apostolstwa Eucharystycznego dla Dzieci Niepełnosprawnych Dzieciom w Nadliwie.*

Cel szczegółowy Nr 7: Wyrównywanie szans edukacyjnych osób niepełnosprawnych

Realizowane działania w 2019 r.:

- 1) Zapewnianie dzieciom niepełnosprawnym możliwości edukacji i terapii adekwatnej do rodzaju występujących u nich niepełnosprawności.

Realizatorzy: *Specjalna Szkoła Podstawowa w Radzyminie, Zespół Szkół Specjalnych w Wołominie, Zespół Szkół im. Prezydenta Ignacego Mościckiego w Zielonce, Zespół Szkół im. M. Grzegorzewskiej w Ostrówku*

- 2) Organizowanie dowozu do szkół oraz placówek terapii zajęciowej dla osób niepełnosprawnych.

Realizatorzy: *Ośrodek Pomocy Społecznej w Tuszcu, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jadowie, Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach, Ośrodek Pomocy Społecznej w Radzyminie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrówce, Ośrodek Pomocy Społecznej w Ząbkach, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Klembowie, Ośrodek Pomocy Społecznej w Wołominie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Poświętnem.*

- 3) Przekazanie informacji o programie: „Aktywny Absolwent”, którego celem jest pomoc w znalezieniu zatrudnienia oraz programach „Trampolina do Kariery” i „TRAKT”.

Realizatorzy: *Polski Związek Niewidomych Okręg Mazowiecki Koło Terenowe w Wołominie.*

- 4) Zakup pomocy naukowych i dydaktyczno-rehabilitacyjnych.

Realizatorzy: *Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Poświętnem.*

- 5) Zajęcia rewalidacyjne, logopedia, komunikacja alternatywna, ZDW, terapia korekcyjno – kompensacyjna, terapia matematyczna, biblioterapia, rehabilitacja SI, prowadzenie indywidualnych programów edukacyjno-erapeutycznych dla uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia.

Realizatorzy: *Specjalna Szkoła Podstawowa w Radzyminie, Zespół Szkół im. Prezydenta Ignacego Mościckiego w Zielonce, Zespół Szkół Specjalnych w Wołominie, Zespół Szkół Specjalnych im. M. Grzegorzewskiej w Ostrówku.*

- 6) Prowadzenie zajęć reedukacyjnych, treningów umiejętności społecznych i interpersonalnych poprzez, które następuje podniesienie tych umiejętności u uczestnika i ubogacenie jego zasobów intrapsychicznych.

Realizatorzy: Środowiskowy Dom Samopomocy Caritas Diecezji Warszawsko Praskiej w Radzyminie.

Cel strategiczny nr 2:

Zwiększenie udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym Powiatu oraz podniesienie poziomu świadomości społecznej w obszarze niepełnosprawności.

Cele szczegółowe:

- 1) Kształtowanie wśród społeczeństwa postaw i zachowań sprzyjających integracji.
- 2) Edukacja społeczna mająca na celu przełamywanie barier społecznych związanych z niepełnosprawnością.
- 3) Stwarzanie warunków do pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.
- 4) Podnoszenie kompetencji społecznych dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.
- 5) Realizacja pilotażowego programu „Aktywny Samorząd”.
- 6) Wzrost uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.

Cele szczegółowy nr 1: Kształtowanie wśród społeczeństwa postaw i zachowań sprzyjających integracji.

Realizowane działania w 2019 r.:

- 1) – Prowadzenie rozmów terapeutycznych z rodzicami dzieci niepełnosprawnych dotyczących kształtowania u nich zachowań i postaw sprzyjających integracji z pełnosprawnymi rówieśnikami.
  - Prowadzenie wizyt w placówkach integracyjnych, podczas których przeprowadzono rozmowy dotyczące aktywnego włączenia uczniów niepełnosprawnych w życie klasy i szkoły.
  - Kształtowanie wśród dzieci i młodzieży postaw tolerancji i szacunku wobec różnorodności/inności zachowań, postaw, wyglądu, sprawności rówieśników.

Realizatorzy: Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wołominie.

- 2) – Zorganizowanie spotkania niepełnosprawnych mieszkańców Domu Pomocy Społecznej z uczniami Szkoły Podstawowej nr 1 w Radzyminie, Szkoły Podstawowej nr 3 w Kobyłce, Szkoły Podstawowej nr 2 w Słupnie a także przedszkolakami z Krainy Przedszkolaka i przedszkola nr 2 w Radzyminie w celu kształtowania wśród dzieci postaw i zachowań, które miały nauczyć przyszłe młode pokolenie empatii, szacunku, pozbawiając ich oporu i lęku przed starością, chorobą i niepełnosprawnością.
- Zorganizowanie świątecznych warsztatów integracyjnych wspólnie ze środowiskiem radzyńskiego młodzieży niepełnosprawnej.

Realizatorzy: *Dom Pomocy Społecznej w Radzyminie.*

- 3) Prowadzenie zajęć dotyczących umiejętności społecznych mających na celu próbę stworzenia środowiska samopomocowego.

Realizatorzy: *Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Wołominie.*

- 4) Zwiększanie świadomości i wrażliwości społecznej na problemy osób niepełnosprawnych poprzez funkcjonowanie uczestników domu środowiskowego w lokalnej społeczności.

Realizatorzy: *Środowiskowy Dom Samopomocy w Żąbkach.*

- 5) Realizowanie projektów włączających osoby niepełnosprawne do życia społecznego w ramach zajęć w Klubie Integracji Społecznej.

Realizatorzy: *Ośrodek Pomocy Społecznej w Tuszczu.*

- 6) Zorganizowanie wigilii dla osób samotnych, starszych i niepełnosprawnych. Łącznie uczestniczyło 100 osób .

Realizatorzy: *Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Poświętnem, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrówce, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jadowie.*

- 7) – Zorganizowanie wycieczek o charakterze integracyjnym m.in. wizyta w Muzeum Warszawskim, gry terenowej; lekcji historycznych połączonych z projekcją filmu „Legiony”.

- Udział w imprezach lokalnych np. „Wierszem i sercem malowane”, Dzień Godności Osób Niepełnosprawnych, zawody sportowe. Udział w akcjach charytatywnych.
Zorganizowanie:

- IV Turniej Tenisa Stołowego;

- IX Powiatowy Konkursy Plastyczny pt. „Niepełnosprawni są wśród nas” w tym Pikniku Integracyjnego;
- VII Sportową Paraolimpiadę Pod Dębami w Ostrówku.

Realizatorzy: *Zespół Szkół im. Prezydenta Ignacego Mościckiego w Zielonce, Zespół Szkół Specjalnych w Wołominie, Zespół Szkół Specjalnych w Ostrówku im M. Grzegorzewskiej.*

8) Promowanie wolontariatu na rzecz osób niepełnosprawnych i starszych.

Realizatorzy: *Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach, Ośrodek Pomocy Społecznej w Wołominie.*

9) Przeprowadzenie zajęć ma temat sytuacji szkolnej dziecka dotkniętego autyzmem i zespołem Aspergera. Realizacja spotkań na temat depresji wśród dzieci i młodzieży, o jej różnych obliczach, w tym wynikającej z niepełnosprawności.

Przeprowadzenie szeregu spotkań dotyczących bezpieczeństwa w sieci, w tym hejtu, również pod adresem osób niepełnosprawnych.

Realizatorzy: *Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Tuszczu.*

Cel szczegółowy nr 2: Edukacja społeczna mająca na celu przełamywanie barier społecznych związanych z niepełnosprawnością.

Realizowane działania w 2019r.:

- 1) – Dystrybucja folderów, prowadzenie stron internetowych, profili społecznościowych (Facebook), umieszczanie informacji na temat spotkań i imprez na rzecz osób niepełnosprawnych przez organizacje zajmujące się działaniami na rzecz osób niepełnosprawnych.
  - Organizowanie warsztatów i prelekcji dla rodziców na temat problemów związanych z niepełnosprawnościami u dzieci. Zapewnianie podopiecznym, którzy są osobami niesłyszącymi, pomocy podczas załatwiania spraw zdrowotnych i urzędowych.
  - Informowanie o spotkaniach, imprezach i innych działaniach na rzecz osób niepełnosprawnych na terenie powiatu i województwa.
  - Rozpowszechnianie informacji o możliwości przekazania 1% podatku na rzecz osób niepełnosprawnych.
  - Zorganizowanie zajęć poruszających tematykę tolerancji oraz budowania i podtrzymywania pozytywnego wizerunku swojej osoby, prowadzonych przez pedagoga i psychologa szkolnego.

Realizatorzy: *Zespół Szkół Specjalnych w Ostrówku im M. Grzegorzewskiej, Specjalna Szkoła Podstawowa w Radzyminie, Zespół Szkół Specjalnych w Wołominie, Zespół Szkół im. Prezydenta Ignacego Mościckiego w Zielonce, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Tłuszczu, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wołominie, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie.*

- 2) Zorganizowanie spotkania mieszkańców Domu Opieki z uczniami Szkoły Podstawowej nr 1 w Radzyminie. Spotkanie miało na celu zapoznać dzieci z niedogodnościami poruszania się na wózku inwalidzkim i pokazania, że pomimo ogromnej determinacji osób poruszających się na wózkach inwalidzkich w niektórych sytuacjach należy je wesprzeć.

Realizatorzy: *Dom Pomocy Społecznej w Radzyminie.*

- 3) Udział w szkoleniach przygotowujących do działań samopomocowych organizowanych przez Porozumienie na Rzecz Osób chorujących Psychiczenie - grupę TROP.

Realizatorzy: *Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Wołominie.*

- 4) Udział w zajęciach w Centrum Nauki Kopernik oraz UKSW w ramach projektu „Nowoczesna edukacja i okulistyka przywracająca nadzieję”.

Realizatorzy: *Polski Związek Niewidomych Okręg Mazowiecki Koło Terenowe w Wołominie.*

Cel szczegółowy nr 3: Stwarzanie warunków do pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.

Realizowane działania w 2019 r.:

- 1) Promowanie twórczości osób niepełnosprawnych poprzez uczestnictwo w konkursach plastycznych, teatralnych i sportowych o zasięgu lokalnym i krajowym :
- zorganizowanie wystawy prac plastycznych uczniów na terenie szkoły i poza nią;
  - uczestnictwo w konkursie plastycznym „Tęczowy Świat Krzysia” organizowanym przez Dom Dziecka w Równym;
  - zorganizowanie akademii szkolnych;
  - uczestnictwo w VIII Gminnym Przeglądzie Kolęd i Pastoralek w Gminnym Ośrodku Kultury w Klembowie;
  - uczestnictwo w Dniu Kolorowe Skarpetki, w Dniu Świadomości Autyzmu i w Dniu Osób z Zespołem Downa.

Realizatorzy: *Zespół Szkół Specjalnych im M. Grzegorzewskiej w Ostrówku, Zespół Szkół Specjalnych w Wołominie, Środowiskowy Dom Samopomocy w Ząbkach.*

- 2) Zorganizowanie dowozu do kin, szkół, instytucji publicznych (ZUS, Banki, Poczta itp.) samochodem przystosowanym dla potrzeb osób niepełnosprawnych

Realizatorzy: *Dom Pomocy Społecznej w Radzyminie, Polski Związek Niewidomych Okręg Mazowiecki Koło Terenowe w Wołominie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Poświętnem, Specjalna Szkoła Podstawowa w Radzyminie.*

- 3) Zapewnienie dostępu do usług asystenta osoby niepełnosprawnej.

Realizatorzy: *Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach.*

- 4) Realizacja Projektu „Wigor++” program skierowany do osób niesamodzielnych i starszych powyżej 60 r.ż.

Realizatorzy: *Ośrodek Pomocy Społecznej w Wołominie.*

- 5) Realizacja Projektu „Opieka Wytechnieniowa” w ramach Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych, zgodnie z przyjętym przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej programem „Opieka Wytechnieniowa” – edycja 2019. Świadczeniu usługi opieki wytechnieniowej w formie wsparcia specjalistycznego (psychologicznego oraz terapeutycznego) oraz wsparcia w zakresie nauki rehabilitacji/pielęgnacji, dietetyki oraz logopedii. Uczestnikami programu byli członkowie rodzin lub opiekunowie sprawujący bezpośrednią opiekę nad dziećmi niepełnosprawnymi z orzeczeniem o niepełnosprawności, które wymagają konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji a także osobami ze znacznym stopniem niepełnosprawności.

W okresie od września do grudnia skorzystało 17 osób, w tym 11 opiekunów osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz 6 opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad dziećmi z orzeczoną niepełnosprawnością. Udzielono w sumie 427 godzin w/w wsparcia.

Na realizację programu wykorzystano środki finansowe z Funduszu w kwocie 15 099,10 zł), oraz wkład własny powiatu wołomińskiego w kwocie 3 774,78.

Realizatorzy: *Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie*

6) Realizacja programu „Lato z Uśmiechem 2019 - powiatowe zajęcia profilaktyczne i kulturalno-sportowe dla uczniów szkół specjalnych”.

Program skierowany był do uczniów szkół specjalnych, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym i ze spektrum autyzmu.

Zajęcia odbywały się w cyklach tygodniowych od 08.07.2019 do 09.08.2019 r.

Zgłoszenia na zajęcia wpływały od prawnych opiekunów dzieci na jeden lub kilka terminów.

W Programie uczestniczyło łącznie **28 dzieci** z szkół specjalnych: Szkoły Podstawowej Specjalnej im. Marii Konopnickiej w Radzyminie, Zespołu Szkół Specjalnych im. Marii Grzegorzewskiej w Ostrówku, Zespołu Szkół Specjalnych w Wołominie, a także z ASQ Rehabilitacja oraz Szkoły Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi w Kozłach.

Celem Programu „Lato z Uśmiechem 2019” było m.in.

- aktywne spędzanie czasu wolnego, rozwijanie samodzielności,
- utrwalanie posiadanych umiejętności niezbędnych do funkcjonowania społecznego i osobistego,
- uczestnictwo w różnych formach życia społecznego,
- kształtowanie nawyku aktywności ruchowej niezbędnej w różnych przejawach działalności człowieka (rekreacyjnej, zdrowotnej, artystycznej i sportowej).

Na czas trwania Programu, został opracowany i przygotowany Program profilaktyczny „Trzy koła”. Kolorowe koła symbolizowały trzy obszary realizacji Programu:

- Koło zielone- zajęcia obejmowały tematy związane z klimatem i budowaniem więzi społecznych;
- Koło żółte- zajęcia obejmowały tematy związane ze sprawami i problemami przeżywanymi przez dzieci i młodzież;
- Koło czerwone- zajęcia obejmowały tematy związane ze zdrowiem i zagrożeniami mogącymi mieć na niego wpływ.

Podejmowane przez wychowawców działania i szeroka oferta zajęć nakierowane były na zdobycie przez dzieci umiejętności radzenia sobie lepiej w nawiązywaniu kontaktów interpersonalnych, rozwiązywaniu problemów, nauki współdziałania i współżycia z innymi, a także rozumienia zagrożeń wynikających ze spożywania alkoholu, substancji psychoaktywnych czy nikotyny.

Cele Programu profilaktycznego obejmowały wzrost dbałości o zdrowie psychiczne i fizyczne, poprzez np. poznanie zasad higieny osobistej i najbliższego otoczenia, poznanie zasad zdrowego stylu życia, odkrywanie własnych zainteresowań. Ponadto każdego dnia

realizowano zajęcia plastyczne, podczas których uczestnicy wykonywali różne własnoręcznie robione prace, a także zajęcia ogólnorozwojowe, gry i zabawy integracyjne. Wydatkowano **31 754,87 zł**. Koszty obejmowały ubezpieczenie uczestników, zapewnienie transportu na wycieczki, wyżywienie podczas zajęć, materiały pomocnicze wykorzystywane podczas zajęć plastycznych z dziećmi, a także wynagrodzenie dla opiekunów.

Realizatorzy: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie, Specjalna Szkoła Podstawowa w Radzyminie, Wydział Edukacji, Kultury i Promocji Starostwa Powiatowego.

- 7) Realizacja Projektu „**O! Tworzymy Twoją Przyszłość**”, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Osi Projektowej IX „Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem, Działanie 9.1 Aktywizacja społeczno zawodowa osób wykluczonych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020. Projekt realizowany przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie w okresie od 01.07.2019 r. do 31.07.2021 r., a jego ogólna wartość wynosi 839.986,37 zł – dofinansowanie z UE 671 986.37 zł (w tym wkład własny w wysokości 20% wartości całego projektu, tj. kwotę 168.000,00 zł). Głównym celem projektu jest aktywizacja społeczna, życiowa i zawodowa 60 os. zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, zamieszkałych na terenie powiatu wołomińskiego. Projekt jest realizowany w partnerstwie z Gminą Wołomin oraz Gminą Marki.

Uczestnikami projektu są osoby z niepełnosprawnością - 20 os. (10 kobiet, 10 mężczyzn) w wieku aktywności zawodowej, młodzież przebywająca w pieczy zastępczej – 38 os. (24 kobiety, 14 mężczyzn), a także 2 osoby z rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej – podopieczni ośrodków pomocy społecznej.

Celem Programu jest :

- Wzrost świadomości najbliższego otoczenia uczestniczek i uczestników projektu oraz społeczności lokalnej o możliwości zmiany trudnej sytuacji życiowej osób biorących udział w projekcie.
- Przełamanie barier mentalnych i fizycznych oraz wzrost kwalifikacji zawodowych ukierunkowanych na trwałe włączenie w rynek pracy.

Wsparcie będzie odbywać się na podstawie ścieżki reintegracji stworzonej indywidualnie dla każdej osoby (indywidualna diagnoza potrzeb i potencjału uczestników) z uwzględnieniem diagnozy sytuacji problemowej lub zagrożenia sytuacją problemową,

zasobów, potencjału, predyspozycji, potrzeb. Uczestnikom projektu zaoferowano: trening kompetencji życiowych, trening kompetencji społecznych, trening kompetencji osobistych, trening motywacji, poradnictwo psychologiczne, trening pracy, kursy zawodowe, warsztaty ekonomii społecznej, indywidualne doradztwo zawodowe, kursy i szkolenia, warsztaty terapeutyczne, zajęcia psychoruchowe. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie wraz z Partnerami prowadziło działania przygotowujące do realizacji Projektu. Obejmowały one m.in. analizę najistotniejszych problemów społecznych i przyczyn wykluczenia społecznego w powiecie wołomińskim, rekrutację beneficjentów Projektu. Przy rekrutacji były zastosowane zasady równości płci i niedyskryminacji, równego dostępu. Opracowano niedyskryminacyjny pod względem płci regulamin rekrutacji. Poinformowano właściwe terytorialnie organizacje i instytucje, o których mowa w Programie Operacyjnym Pomoc Żywnościowa o prowadzonej rekrutacji projektu. W ramach projektu w grudniu 2019 rozpoczęto realizację indywidualnych spotkań z psychologiem oraz doradcą zawodowym w celu sprecyzowania potrzeb uczestników, w zaplanowanych zajęciach w Projekcie.

Realizatorzy: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie, Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach, Ośrodek Pomocy Społecznej w Wołominie

Cel szczegółowy nr 4: Podnoszenie kompetencji społecznych dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.

Realizowane działania w 2019 r.:

- 1) – Prowadzenie rozmów terapeutyczno-informacyjnych z dziećmi i młodzieżą niepełnosprawną na temat ich problemów, postaw, motywacji i trudności uwarunkowanych ich ograniczeniami wynikającymi z istoty posiadanych schorzeń.
- Prowadzenie krótkoterminowej terapii dla dzieci niepełnosprawnych mającej na celu poprawę ich funkcjonowania w środowisku oraz radzenia sobie z występującymi u nich ograniczeniami.

Realizatorzy: Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wołominie.

- 2) Objęcie opieką psychologiczno-pedagogiczno-logopedyczną kilkudziesięciorga dzieci z różnymi niepełnosprawnościami (intelektualną, ruchową, niedosłuchem, niedowidzących, z afazją, z zespołem Downa, z zespołem Aspergera, ze spektrum Autyzmu).

Realizatorzy Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Tuszczu.

3) Przekazywanie informacji o programach umożliwiających podniesienie kwalifikacji.

Realizatorzy: *Polski Związek Niewidomych Oddział Mazowiecki Koło Terenowe Oddział w Wołominie, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie.*

4) – Prowadzenie warsztatów nt. rozwoju kompetencji społeczno–emocjonalnych przez pedagoga i psychologa szkolnego.

– Prowadzenie Treningu Umiejętności Społecznych poprzez wyjścia do sklepu, na pocztę, urzędu miasta, wydziału komunikacji czy Powiatowego Urzędu Pracy.

– Rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli, nauka bezpiecznego korzystania z zasobów Internetu.

– Zorganizowanie przez Nadleśnictwo Drewnica lekcji dotyczących życia zwierząt. W ramach akcji „Zagrożenie związane z wolno żyjącymi dzikami”.

– Udział w konkursie plastycznym dotyczącym segregacji śmieci.

– Promowanie twórczości osób niepełnosprawnych poprzez uczestnictwo w warsztatach, wycieczkach:

- uczestnictwo w dwutygodniowych warsztatach dot: aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych organizowanych przez PSONI.
- zorganizowanie wyjścia w ramach doradztwa zawodowego do urzędów np. Wydziału Komunikacji Starostwa Powiatowego, Powiatowego Urzędu Pracy, Urzędu Miasta, poczty.
- zorganizowanie zajęć treningu umiejętności społecznych, prowadzenie zajęć z zakresu alternatywnych i wspomagających metod komunikacji, zajęć profilaktycznych dotyczących bezpiecznego i odpowiedzialnego korzystania z internetu,

Realizatorzy: *Zespół Szkół Specjalnych w Wołominie, Zespół Szkół im. Prezydenta Ignacego Mościckiego w Zielonce, Zespół Szkół Specjalnych im M. Grzegorzewskiej w Ostrówku, Szkoła Podstawowa Specjalna w Radzyminie.*

Cel szczegółowy nr 5: Realizacja pilotażowego programu „Aktywny Samorząd”

Realizowane działania w 2019 r.:

AKTYWNY SAMORZĄD				
MODUŁ I				
Lp.	Obszar i nazwa zadania	Ilość złożonych wniosków	Ilość wniosków, którym przyznano dofinansowanie/ kwota przyznanego dofinansowania	Ilość wypłaconych dofinansowań
1.	Obszar A Zadanie nr 1- pomoc w zakupie i montażu optyzrządowania do posiadanego samochodu, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu.	4	4/ kwota 26 045,00 zł	wypłacono kwotę 8 800,00 zł (pozostałe dofinansowanie zostanie wypłacone w 2020 r.)
2.	Obszar A Zadanie nr 2- pomoc w uzyskaniu prawa jazdy adresowana do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu	2	Obie osoby zrezygnowały z ubiegania się o dofinansowanie.	0
3.	Obszar B Zadanie nr 1- pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub do osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu wzroku lub kończyn górnych.	18 (w tym 1 nie spełnił warunków formalnych)	10/ kwota 100 405,00 zł	wypłacono kwotę 98 259,99 zł (pozostałe dofinansowanie zostanie wypłacone w 2020 r.)
4.	Obszar B Zadanie nr 2- dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania	3	3 kwota 5 850,00 zł	wypłacono kwotę 5 850,00 zł
5.	Obszar B zadanie Nr 3 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, adresowana do osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu wzroku	4	4/ kwota 10 504,00 zł	wypłacono kwotę 9 029,00 zł (pozostałe dofinansowanie zostanie wypłacone w 2020 r.)
6.	Obszar B zadanie Nr 4- pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub do osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu i trudnościami w komunikowaniu się za pomocą mowy.	10	9/ kwota 19 841,00 zł	wypłacono kwotę 10 127,10 zł (pozostałe dofinansowanie zostanie wypłacone w 2020 r.)

7.	Obszar C Zadanie nr 1- pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub do osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją uniemożliwiającą samodzielne poruszanie się za pomocą wózka inwalidzkiego o napędzie ręcznym	23 (w tym 6 nie spełniło warunków formalnych)	17 kwota 163 560,00 zł	wypłacono kwotę 30 000,00 zł (pozostałe dofinansowanie zostanie wypłacone w 2020 r.)
8.	Obszar C Zadanie nr 2- pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub do osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności	6	6/ kwota 17 350,00 zł	wypłacono kwotę 17 350,00 zł (pozostałe dofinansowanie zostanie wypłacone w 2020 r.)
9.	Obszar C Zadanie nr 5- pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub do osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu powodująca problemy w samodzielnym przemieszczaniu się i posiadających zgodę lekarza specjalisty na użytkowanie przedmiotu dofinansowania.	4 (w tym 1 nie spełnił warunków formalnych, 1 osoba zrezygnowała z ubiegania się o dofinansowanie)	2 kwota 10 000,00 zł	wypłacono kwotę 5 000,00 zł (pozostałe dofinansowanie zostanie wypłacone w 2020 r.)
10.	Obszar D- pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej (dziecka przebywającego w żłobku lub przedszkolu albo pod inną tego typu opieką), adresowana do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, którzy są przedstawicielem ustawowym lub opiekunem prawnym dziecka	12	12/ kwota 21 633,00 zł	wypłacono kwotę 18 931,50 zł (pozostałe dofinansowanie zostanie wypłacone w 2020 r.)

MODUŁ II- POMOC W UZYSKANIU WYKSZTAŁCENIA N POZIOMIE WYŻSZYM

Lp.	Ilość złożonych wniosków	Ilość wniosków, którym przyznano dofinansowanie/ kwota przyznanego dofinansowania	Ilość wypłaconych dofinansowań
1.	84 (w tym 4 nie spełniły warunków formalnych)	77/ kwota 244 306,00 zł	wypłacono kwotę 107 707,00 zł (pozostałe dofinansowanie zostanie wypłacone w 2020 r.)

Źródło: opracowanie własne PCPR

Realizatorzy: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie.

Cel szczegółowy nr 6: Wzrost uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym

Realizowane działania w 2019 r.:

- 1) Działania edukacyjne z zakresu promocji zdrowia i propagowania zdrowego stylu życia. Zorganizowanie kiermaszu prac wykonanych przez uczestników WTZ.

Realizatorzy: Drewnickie Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Empatia”.

- 2) Regularny udział w imprezach kulturalnych (przeeglądy artystyczne), sportowych (spartakiady, turnieje sportowe, rajdy pieszo-rowerowe), a także piknikach integracyjnych (Dzień Zdrowia Psychicznego, Dzień bez Papierosa, Dzień Godności Osób Niepełnosprawnych, Piknik Rodzinny).

Realizatorzy: Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Wołominie.

- 3) Udział w życiu społecznym poprzez uczestnictwo w różnych akcjach i koncertach:

- Wyjazd na koncert Zespołu Pieśni i Tańca Mazowsze w Sali koncertowej Polskiego Radia im. Witolda Lutosławskiego, udział w pikniku integracyjnym w Warszawie;
- udział w koncercie „Kolędowanie z niewidomymi dla Niepodległej” w kościele Św. Antoniego z Padwy w Warszawie;
- udział w XIX Gminnej Spartakiadzie Osób Niepełnosprawnych;
- udział w III międzypokoleniowym Rajdzie Rowerowym;
- udział w XVIII Powiatowym Przeglądzie Umiejętności Artystycznych Osób z Niepełnosprawnościami „Wierszem i Sercem Malowane”;
- udział w akcji Narodowe Czytanie, tegoroczna osłona nosiła tytuł „Nowele polskie” we współpracy z Biblioteką Miejską w Kobyłce nagrano 4 audiobooki, które można wypożyczać w siedzibie biblioteki.

Realizatorzy: Polski Związek Niewidomych Okręg Mazowiecki Koło Terenowe w Wołominie.

- 4) Udział w różnych akcjach i imprezach organizowanych na terenie Radzymina i całego kraju: obchody Dnia Odzyskania Niepodległości, „Cała Polska Czyta”, „Szkolne Przygody Gangu Słodziaków”. Współpraca z fundacją „Bo Warto” oraz udział w ogólnopolskim projekcie edukacyjnym „Trzymaj Formę!” dla wszystkich dzieci z niepełnosprawnościami z terenu powiatu wołomińskiego w tym również szkół gminnych.

Realizatorzy: Szkoła Podstawowa Specjalna w Radzyminie.

5) Udział w życiu społecznym poprzez uczestnictwo w piknikach, imprezach sportowych i kulturalno-artystycznych. Zorganizowanie:

- Wyjazdu na zabawę karnawałową do „Domu Kultury Zacisze” (18 podopiecznych);
- spotkania Wielkanocnego wszystkich uczestników i kadry (26 podopiecznych);
- wyjazdu z wybranymi uczestnikami do Ministerstwa Rodziny, Pracy i, Polityki Społecznej (4 podopiecznych);
- wyjazdu na „XVIII Turniej Tenisa Stołowego” do Ostrowi Mazowieckiej (6 podopiecznych);
- wycieczki turystyczno-krajoznawczej do Biskupina i Poznania (20 podopiecznych + 7 rodziców);
- przedstawienia multimedialne pt. „Skarby Egiptu” (19 podopiecznych);
- pielgrzymki uczestników do Sanktuarium w Loreto (4 podopiecznych + 1 rodzic);
- wycieczki uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy w Radzyminie do Sanktuarium w Kodniu (21 podopiecznych + 14 rodziców);
- przedstawienia multimedialne pt. „Darz Bór” (17 podopiecznych);
- wyjazdy do Wołomina na „XVIII Powiatowy Przegląd Umiejętności Artystycznych Osób Niepełnosprawnych – „Wierszem i Sercem Malowane” (7 podopiecznych);
- spotkania opłatkowego dla wszystkich uczestników i kadry z Ks. Dyrektorem Caritas Diecezji Warszawsko-Praskiej (26 podopiecznych).

Realizatorzy: Środowiskowy Dom Samopomocy Caritas Diecezji Warszawsko Praskiej w Radzyminie.

- 6) – Aktywizacja zawodowa Osób Niepełnosprawnych Intelktualnie na otwartym rynku Współpraca z Fundacją „Centrum Dzwoni”.
- Realizacja projektu dotyczącego „100 rocznicy odzyskania niepodległości”: udział w konkursach historycznych, plastycznych, muzycznych, apelach
  - Organizacja akcji „Poczytanki na Miłej”, Dnia Dziecka.
  - Udział uczniów niepełnosprawnych w programie „Szkoła Demokracji”.
  - Prowadzenie działań mających na celu zwiększenie samodzielności i aktywności osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Realizatorzy: Zespół Szkół Specjalnych w Wołominie, Zespół Szkół im. Prezydenta Ignacego Mościckiego w Zielonce, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jadowie, Zespół Szkół Specjalnych w Ostrówku im M. Grzegorzewskiej.

Cel strategiczny nr 3:

Tworzenie warunków do aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

Cele szczegółowe:

1. Rozwój rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych.
2. Wsparcie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych poprzez umożliwienie nabywania oraz podnoszenia kompetencji o kwalifikacji zawodowych.
3. Promowanie w środowisku pracodawców idei zatrudniania osób niepełnosprawnych.
4. Wsparcie przedsiębiorczości osób niepełnosprawnych.

Cele szczegółowy nr 1: *Rozwój rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych*

Realizowane działania w 2019 r.:

- 1) Nawiązanie współpracy z Fundacją Aktywnej Rehabilitacji, w celu organizacji staży zawodowych dla osób niepełnosprawnych. Możliwość zapoznania się z pracą z osobami chorującymi psychicznie.

Realizatorzy: Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Wołominie.

- 2) -- Realizacja zajęć w ramach doradztwa zawodowego oraz spotkań z absolwentami, którzy pracują w różnych zawodach.
  - Kontakt ze szkołami zawodowymi, wyjazdy do szkół oraz uczestnictwo w dniach otwartych.
  - Współpraca z Fundacją „Centrum Dzwoni”.
  - Wyjście w ramach doradztwa zawodowego do Wydziału Komunikacji, Powiatowego Urzędu Pracy, Urzędu Miasta oraz Starostwa Powiatowego, Monitorowanie losów absolwentów szkoły.

Realizatorzy: Zespół Szkół Specjalnych w Wołominie, Szkoła Podstawowa Specjalna w Radzyminie, Zespół Szkół Specjalnych w Ostrówku im M. Grzegorzewskiej.

- 3) Aktywizacja osób niepełnosprawnych posiadających status osoby bezrobotnej mająca na celu ułatwienie osobie niepełnosprawnej uzyskania i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia oraz awansu zawodowego. Program i przebieg rehabilitacji zawodowej jest dostosowany do możliwości danej osoby. Udzielając pomocy osobie niepełnosprawnej widniejącej w ewidencji osób bezrobotnych lub poszukujących pracy został przygotowany

przez doradcę klienta indywidualny plan działania, który miał na celu doprowadzenie do uzyskania zatrudnienia. W Powiatowym Urzędzie Pracy w Wołominie zarejestrowało się 240 osób niepełnosprawnych, z czego 139 to osoby ze znacznym lub umiarkowanych stopniem niepełnosprawności. Indywidualny plan działania został przygotowany dla 194 osób niepełnosprawnych. Powiatowy Urząd Pracy w Wołominie, realizował cel strategiczny III-Tworzenie warunków do aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych poprzez zastosowanie następujących usług i instrumentów rynku pracy:

- poradnictwo zawodowe;
- pośrednictwo pracy;
- staż;
- prace interwencyjne;
- dofinansowanie na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

Ponadto, podpisano umowę w sprawie zwrotu kosztów zatrudnienia pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy. Pracodawca otrzymał ze środków PFRON zwrot kosztów zatrudnienia pracownika pomagającego pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy w zakresie czynności niemożliwych lub trudnych do samodzielnego wykonania przez pracownika niepełnosprawnego na stanowisku pracy.

W zakresie udzielania informacji o możliwości aktywizacji zawodowej PUP w Wołominie prenumeruje i udostępnia w siedzibie urzędu czasopisma dedykowane dla osób niepełnosprawnych „Integracja” i „Nasze sprawy” oraz rozpowszechnia materiały edukacyjne, promocyjne i informacyjne na temat przedsięwzięć organizowanych przez jednostki zewnętrzne. Strona internetowa PUP Wołomin dostosowana jest do potrzeb osób słabowidzących. Poprzez ulotki oraz plakaty informacyjne rozpowszechniane są informacje na temat korzyści płynących z zatrudnienia osób niepełnosprawnych. Informacje na temat realizowanych projektów skierowanych do osób niepełnosprawnych umieszczane są na stronie internetowej.

Pracownicy Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie wzięli udział w Dniu Osób z Niepełnosprawnością. Przedsięwzięcie pod hasłem „Żyj zdrowo”, odbyło się w Wołominie przy ul. Warszawskiej 8. Celem spotkania była promocja aktywizacji osób z niepełnosprawnością, przedstawienie osobom zainteresowanym wachlarza możliwości, w których mogą korzystać.

W siedzibie urzędu z inicjatywy Mazowieckiego Oddziału Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych zostało zorganizowane spotkanie z pracodawcami

z terenu powiatu wołomińskiego, którzy zatrudniają bądź pilnują zatrudnienie osób niepełnosprawnościami. Podczas spotkania pracodawcy mieli okazję zapoznać się z zasadami dostosowania stanowiska pracy i organizacji pracy do możliwości i kwalifikacji potencjalnych pracowników, a także poznać wachlarz korzyści pozafinansowych oraz finansowych wynikających z wykorzystania systemu wsparcia zatrudnienia osób niepełnosprawnych, w tym dofinansowań do wynagrodzenia.

Realizatorzy: Powiatowy Urząd Pracy w Wołominie.

Cel szczegółowy nr 2: Wsparcie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych poprzez umożliwienie nabywania oraz podnoszenia kompetencji o kwalifikacji zawodowych.

Realizowane działania w 2019 r.:

- 1) – Udzielanie przez doradców zawodowych indywidualnych porad zawodowych odnośnie wyboru kierunku dalszego kształcenia.
  - Planowanie ścieżki dalszego rozwoju zawodowego ucznia niepełnosprawnego wraz z uczniami i ich rodzicami, pomoc w zdobyciu informacji o rynku pracy, omawianie praw i przywilejów niepełnosprawnych pracowników.

Realizatorzy: Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wołominie, Zespół Szkół Specjalnych im M. Grzegorzewskiej w Ostrówku.

- 2) – Organizowanie lekcji z zakresu doradztwa zawodowego, organizowanie praktyk wspomagających dla uczniów w ramach przysposobienia do pracy w Ośrodku Wychowawczym Dzieci Niepełnosprawnych Zgromadzenie Sióstr Rodziny Marii.
  - Organizowanie wycieczek do zakładów pracy w tym: apteki, ośrodka zdrowia, cukierni, sklepów, kawiarni, firmy produkującej kosmetyki.

Realizatorzy: Zespół Szkół Specjalnych im M. Grzegorzewskiej w Ostrówku.

- 3) Prowadzenie indywidualnych zajęć komputerowych i zajęć z języka angielskiego oraz pomoc uczestnikom aktywnie poszukujących pracy w przygotowaniu CV, listu motywacyjnego oraz rozmowy kwalifikacyjnej.

Realizatorzy: Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Wołominie.

- 4) Zatrudnienie niepełnosprawnego pracownika na ¼ etatu, który czynnie uczestniczy we wszystkich szkoleniach, różnych formach doskonalenia zawodowego, wyjazdach turystycznych i innych formach spotkań integracyjnych.

Realizatorzy: *Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Tuszczu.*

- 5) Umożliwienie uczestnikom ŚDS udziału w projektach organizowanych przez Urząd Pracy, Centrum Kultury Sportu i Rekreacji w Tuszczu, Stowarzyszenie Nadzieja oraz Potok Serc.

Realizatorzy: *Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy nr 3 w Tuszczu.*

- 6) Utworzenie Klubu Integracji Społecznej w ramach projektu EFS, mającego na celu aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Przeprowadzenie kursów zawodowych: kurs dozorca, kurs opiekuna osoby starszej, kurs sprzedawcy.

Realizatorzy: *Ośrodek Pomocy Społecznej w Radzyminie.*

- 7) Udział w praktykach zawodowych w firmach kształcących zgodnie z kierunkiem wykonywanego zawodu ucznia oraz udział w stażach zagranicznych do Hiszpanii tylko uczniowie klas technikum.

Realizatorzy: *Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Tuszczu.*

- 8) Promowanie idei – „Niepełnosprawny–Sprawny w Pracy” w ramach zajęć preorientacji zawodowej dla klas I-IV szkoły podstawowej, zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniem kariery zawodowej dla klas VII, VIII SP oraz Gimnazjum, w różnych placówkach, w których prowadzono zajęcia na zaproszenie dyrekcji, pedagogów, wychowawców z tych szkół. We współpracy z Ośrodkiem Pomocy Społecznej udzielano pomocy w rozwiązywaniu problemów dzieci niepełnosprawnych w środowisku ich zamieszkania. Współpracowano z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie oraz z Poradnią Pedagogiczno–Psychologiczną w Zielonce i Wołominie.

Realizatorzy: *Poradnia Pedagogiczno–Psychologiczna w Tuszczu.*

- 9) Prowadzenie warsztatów pokazowych w ramach zajęć przysposabiających do pracy, prowadzenie kawiarenki szkolnej oraz udział w dwutygodniowych warsztatach dot. aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, organizowanym przez PSONI.

Realizatorzy: *Zespół Szkół Specjalnych w Wołominie.*

10) Realizacja projektu „Bądźmy aktywni” w celu zwiększenia aktywności społeczno-zawodowej 48 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Projekt obejmował:

- indywidualne poradnictwo zawodowe, psychologiczne, prawne i terapeutyczne,
- trening pracy,
- trening motywacyjny,
- szkolenia zawodowe,
- trzymiesięczne staże,
- warsztaty umiejętności społecznej,
- organizację wyjazdowych form wsparcia uczestników projektu wraz z ich otoczeniem – Akademia Rodziny.

Realizatorzy: *Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrowce.*

11) Realizacja projektu „Rodzina Ostoja” mającego na celu wzrost aktywności społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych, poprzez dopasowanie do indywidualnych potrzeb każdej zakwalifikowanej osoby wsparcia psychologa i prawnika, wsparcia grupowego (warsztaty umiejętności wychowawczych, zajęcia integracyjne dla rodzin, wycieczek), szkoleń oraz staży zawodowych (dla 12 osób). W projekcie założono, że udział weźmie 36 osób, w tym 24 osób dorosłych oraz 12 dzieci, z min. 10 rodzin. W projekcie przewidziano udział min. 4 osób z niepełnosprawnościami.

Realizatorzy: *Ośrodek Pomocy Społecznej w Wołominie.*

Cel szczegółowy nr 3: Promowanie w środowisku pracodawców idei zatrudniania osób niepełnosprawnych.

Realizowane działania w 2019 r.:

- 1) – Zgłaszanie osób poszukujących zatrudnienia w Urzędzie Pracy.
– Kierowanie osób z orzeczeniem do firm zatrudniających osoby niepełnosprawne.

Realizatorzy: *Polski Związek Niewidomych Okręg Mazowiecki Koło Terenowe w Wołominie.*

- 2) Nawiązanie współpracy z Zakładem Pracy Chronionej zatrudniającym osoby z doświadczeniem choroby psychicznej.

Realizatorzy: *Drewnickie Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Empatia”*

- 3) Zorganizowanie spotkań z pracodawcami w celu promowania projektu EFS, realizowanie staży zawodowych, organizowanie zatrudnienia dla osób niepełnosprawnych.

Realizatorzy: *Ośrodek Pomocy Społecznej w Radzyminie.*

Cel szczegółowy nr 4: Wsparcie przedsiębiorczości osób niepełnosprawnych.

Realizowane działania w 2019 r:

- 1) Organizowanie spotkań z doradcą zawodowym.

Realizatorzy: *Zespół Szkół im. Ignacego Mościckiego w Zielonce, Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach.*

- 2) Udzielanie porad dla młodzieży dot. możliwości zaistnienia osób niepełnosprawnych na rynku pracy.

Realizatorzy: *Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wołominie.*

- 3) Wsparcie samozatrudnienia osób niepełnosprawnych, organizowanie praktyk i staży u potencjalnych pracodawców. Prowadzenie doradztwa grupowego i indywidualnego ułatwiającego wybór zawodu z uwzględnieniem predyspozycji rodzaju niepełnosprawności.

Realizatorzy: *Ośrodek Pomocy Społecznej w Wołominie.*

- 4) Organizowanie kiermaszy. Prace na kiermasz zostały wykonane przez 24 uczestników WTZ. Były to prace różnorodnego rękodzieła (malarstwo, rzeźba, ceramika, biżuteria) oraz ręcznie malowane bombki, ozdoby, stroiki. Łącznie uzbierano kwotę 3 985,00 zł na pokrycie wydatków związanych z integracją społeczną uczestników WTZ (turnusy, wycieczki, zajęcia integrujące grupę) .

Realizatorzy: *Drewnickie Stowarzyszenie Rodzin i Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Empatia”.*

Cel strategiczny nr 4:

Zwiększenie współpracy wszystkich podmiotów działających na rzecz osób niepełnosprawnych z powiatu wołomińskiego.

Cele szczegółowe:

1. Współpraca z organizacjami pozarządowymi z terenu powiatu wołomińskiego.

2. Wspieranie organizacji pozarządowych zajmujących się organizacją kształcenia osób niepełnosprawnych na wszystkich poziomach.
3. Współpraca samorządów lokalnych z terenu powiatu wołomińskiego.
Zintegrowanie działań instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych na terenie powiatu wołomińskiego

Cele szczegółowy nr 1: Współpraca z organizacjami pozarządowymi z terenu powiatu wołomińskiego

Realizowane działania w 2019 r.:

- 1) Współpraca z rodzinami uczestników ośrodków wsparcia oraz placówkami i instytucjami, działającymi na rzecz osób z doświadczeniem choroby psychicznej czy innej niepełnosprawności. Działanie zespołu wspierająco-aktywizującego, który podnosił swoje kwalifikacje zawodowe biorąc udział w szkoleniach zewnętrznych. Stała współpraca oraz wymiana doświadczeń z innymi podmiotami działającymi na terenie powiatu wołomińskiego w obszarze udzielania pomocy osobom z różnymi niepełnosprawnościami.
Realizatorzy: Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Wołominie, Środowiskowy Dom Samopomocy Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Koło Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej.
- 2) Współpraca z organizacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych. Promowanie działalności organizacji pozarządowych wspierających osoby niepełnosprawne oraz wolontariatu. Prowadzenie konsultacji przy planowaniu projektów konkursowych m.in. dla osób niepełnosprawnych.
Realizatorzy: Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Tłuszczu, Gmina Dąbrówka, Gmina Jadów, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie,
- 3) Ogłoszenie konkursu ofert realizację zadania publicznego „Działania na rzecz integracji osób niepełnosprawnych”. Na działania w ramach konkursu przeznaczono 10 000 zł. Dotacje otrzymały dwie organizacje:
  - Polski Związek Niewidomych Okręg Mazowiecki Koło Terenowe w Wołominie
- dofinansowanie wycieczki osób niewidomych i słabowidzących.
  - Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Zarząd Mazowieckiego Oddziału Wojewódzkiego
– wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych z terenu Miasta Zielonka w świetlicy edukacyjno-terapeutycznej w Ząbkach.

Realizatorzy: Urząd Miasta Zielonka.

- 4) Współpraca ze Stowarzyszeniem Rodziców i Przyjaciół Dzieci Niepełnosprawnych Nadzieja w Tuszczu, Stowarzyszeniem na Rzecz Organizowania Społeczności Lokalnych AB OVO, Stowarzyszeniem POTOK SERC.

Realizatorzy: *Ośrodek Pomocy Społecznej w Tuszczu.*

- 5) Współpraca z Powiślańskim Towarzystwem Społecznym, w ramach Programu „Rodzina wolna od przemocy”. Współpraca ze Stowarzyszeniem „Pomoc w dolinie dolnego Bugu”, wydanie skierowań do pomocy żywnościowej.

Realizatorzy: *Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrówce, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Poświętnem.*

- 6) Współpraca z Klubem Emerytów i Rencistów, ze Stowarzyszeniem dla Niepełnosprawnych „Arka” oraz ze Związkiem Nauczycielstwa Polskiego.

Realizatorzy: *Polski Związek Niewidomych Okręg Mazowiecki Koło Terenowe w Wołominie.*

- 7) Współpraca z biblioteką miejską w Radzyminie, biblioteką powiatową, miejską i powiatową Strażą Pożarną, poradnią pedagogiczno-psychologiczną, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Ośrodkami Pomocy Społecznej znajdującymi się na terenie powiatu Wołomińskiego, Komisariatem Policji w Radzyminie, Powiatową Stacją Sanitarno – Epidemiologiczną podczas realizacji konkursu plastycznego „Trzymaj Formę”.

Realizatorzy: *Szkoła Podstawowa Specjalna w Radzyminie.*

- 8) Współpraca z fundacją „Nasza Bajka” w ramach Programu „Opieka Wytchnieniowa”. Objęto wsparciem 12 osób niepełnosprawnych.

Realizatorzy: *Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach.*

- 9) Współpraca z Polskim Stowarzyszeniem na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Wołominie.

Realizatorzy: *Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wołominie.*

- 10) Współpraca z domem dla bezdomnych w Czarnej.

Realizatorzy: *Hospicjum Opatrzności Bożej w Wołominie.*

- 11) Współpraca z Polskim Związkiem Niewidomych Koło w Wołominie oraz z Towarzystwem Przyjaciół Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej w Żąbkach w ramach realizacji zadania publicznego w ramach ogłaszanych konkursów, na działania przeznaczono 10 000 zł

Realizatorzy: *Urząd Miasta Zielonka*

- 12) Współpraca z Drewnickim Stowarzyszeniem Rodzin i Przyjaciół Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Empatia” oraz z Fundacją Osób Niepełnosprawnych „Arka”.

Realizatorzy: *Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Wołominie.*

- 7) Realizacja dofinansowania ze środków PFRON - Sport, kultura, turystyka i rekreacja osób niepełnosprawnych. O dofinansowanie w/w zadania przystąpiło 8 placówek, zawarto 8 umów na kwotę 38 245 zł (wypłacono 37 872,00 zł). W programie uczestniczyło łącznie 249 osób niepełnosprawnych.

Lp.	Placówka ubiegająca się o dofinansowanie	Cel dofinansowania	Liczba uczestników	Kwota wypłaconego dofinansowania
1	Iławski Klub Sportu, Kultury Fizycznej i Turystyki Niewidomych i Słabowidzących MORENA	Zgrupowanie sportowo integracyjne	1	386,00 zł
2	Caritas Dziecezji Warszawsko-Praskiej ŚDSCaritas DWP	Wycieczka turystyczno-krajoznawcza Poznań, Biskupin	22	5 332,88 zł
3	Fundacja Pomocy Osobom Niepełnosprawnym ARKA	Poznajemy świat - wyjazd do Okuninki	22	6 400,00 zł
4	Fundacja Pomocy Osobom Niepełnosprawnym ARKA	XiX Spartakiada Osób Niepełnosprawnych	130	2 600,00
5	Fundacja Pomocna Ręka	Tym Razem Gdańsk	13	3 713,00
6	Fundacja Kreatywni	Aktywni mimo wszystko	0	0,00
7	Polski Związek Niewidomych Okręg Mazowiecki	Wyjazd turystyczno-krajoznawczy do miejscowości Jantar	16	10 740,00
8	Polski Związek Niewidomych Okręg Mazowiecki	Wyjazd turystyczno-krajoznawczo-integracyjny do Krynicy Morskiej	22	8 700,00
Suma	8 placówek		249	37 872,00

Źródło: *opracowanie własne PCPR*

Realizatorzy: *Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie.*

9) Dofinansowanie działań Programu współpracującej z organizacjami pozarządowymi w konkursie ofert:

Nazwa konkursu	Zadanie	Dotacja Powiatu	Środki Własne	Wkład osobowy	Liczba uczestników
Działania edukacyjne z zakresu promocji zdrowia i propagowania zdrowego stylu życia	Działania edukacyjne z zakresu promocji zdrowia i promowania zdrowego stylu życia	9 400,00 zł	1 500,00 zł	2 000,00 zł	383 osoby
Działania edukacyjne z zakresu promocji zdrowia i propagowania zdrowego stylu życia	Zorganizowanie specjalistycznych badań diagnostyczno-neurologicznych, których celem będzie wykrycie neuropatii cukrzycowej, rozpowszechnianie wiedzy o czynnikach ryzyka chorób, kształtowanie nawyku samokontroli, zdrowego stylu życia i badań profilaktycznych	35 000,00 zł	11 328,36 zł	12 480,00 zł	1 070 osób
Pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia	Wsparcie osób będących w trudnych sytuacjach życiowych i materialnych poprzez udzielenie pomocy psychologicznej, socjalnej, edukacyjnej i egzystencjalnej w Hospicjum	75 000,00 zł	18 734,00 zł	4 735,00 zł	35 osób + 7 rodzin
	Prowadzenie dziennego środowiskowego domu samopomocy typu B dla 25 osób upośledzonych umysłowo na terenie miasta/gminy Radzymin w latach 2016-2019	566 150,00 zł			26 osób
	Prowadzenie dziennego środowiskowego domu samopomocy typu B dla 25 osób upośledzonych umysłowo na terenie miasta/gminy Ząbki w latach 2016-2019	597 650,00 zł			26 osób

Realizatorzy: Wydział Spraw Obywatelskich Starostwa Powiatowego

Cel szczegółowy nr 2: Wspieranie organizacji pozarządowych zajmujących się organizacją kształcenia osób niepełnosprawnych na wszystkich poziomach.

Realizowane działania w 2019r.:

1) Współpraca z:

- Fundacją Aktywnej Rehabilitacji w zakresie organizowania staży zawodowych;
- Porozumieniem Na Rzecz Osób Chorujących Psychiczenie w zakresie szkoleń dotyczących działań samopomocowych;
- Fundacją Ef Kropka w zakresie szkoleń uczestników ŚDS w ramach otwartych szkoleń edukatorów.

Realizatorzy: Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Wołominie.

2) Współpraca ze Stowarzyszeniem Nadzieja w Tuszczu oraz ze Stowarzyszeniem Potok Serc.

Realizatorzy: Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy nr 3 w Tuszczu.

3) Współpraca z Zarządem Głównym Polskiego Związku Niewidomych, Zarządem Okręgu Mazowieckiego Polskiego Związku Niewidomych, Fundacja „Szansa dla niewidomych”.

Realizatorzy: Polski Związek Niewidomych Koło Terenowe w Wołominie.

4) Udostępnianie informacji o szkoleniach instytucji i organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych i ich rodzin. Wraz ze Stowarzyszeniem Pomoc w Dolinie Dolnego Bugu zorganizowano pomoc żywnościową.

Realizatorzy: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Poświętnem.

5) Współprowadzenie warsztatów dotyczących aktywizacji zawodowej organizowanych przez PSONI „Droga do włączania osób z niepełnosprawnościami w rynek pracy, Współorganizacja zawodów sportowych na szczeblu powiatowym i wojewódzkim, Wystąpienia uczniów z przedstawieniem Bożonarodzeniowym w Domu Pomocy Społecznej.

Realizatorzy: Zespół Szkół Specjalnych w Wołominie.

6) Współpraca z Fundacją Akademia Przyszłości.

Realizatorzy: Szkoła Podstawowa Specjalna w Radzyminie.

Cel szczegółowy nr 3: Współpraca samorządów lokalnych z terenu powiatu wołomińskiego

Realizowane działania w 2019 r.:

- 1) Udzielenie wsparcia przez powiat wołomiński w formie dofinansowania w kwocie 44 000 zł dla miasta Zielonka, w celu prowadzenia zajęć rehabilitacyjnych i terapeutycznych w Klubie „Muminki” dla osób niepełnosprawnych ruchowo.

Realizatorzy: Wydział Ochrony Zdrowia i Polityki Społecznej Starostwa Powiatowego.

- 2) Współpraca z Gminą Wołomin, Kobyłka, Zielonka, Tuszcz

Realizatorzy: Hospicjum Opatrzności Bożej w Wołominie

- 3) Współpraca z Ośrodkami Pomocy Społecznej z terenu powiatu wołomińskiego, Powiatowym Urzędem Pracy, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie.

Realizatorzy: Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Wołominie

- 4) Współpraca z Gminą Zielonka, Ząbki, Wołomin

Realizatorzy: Towarzystwo Przyjaciół Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej w Ząbkach

- 5) Współpraca z Środowiskowym Domem Samopomocy w Tuszczu, gminą Tuszcz i powiatem wołomińskim w zakresie działalności Spółdzielni Socjalnej POŻYTEK.

Realizatorzy: Ośrodek Pomocy Społecznej w Tuszczu.

- 6) Współpraca z Urzędem Pracy w Wołominie.

Realizatorzy: Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy nr 3 w Tuszczu, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie.

PODSUMOWANIE

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych oraz Przestrzegania Praw Osób Niepełnosprawnych na lata 2016-2021 dla Powiatu Wołomińskiego w zdecydowanej większości jego zapisów został zrealizowany w 2019 roku.

Realizacja zaplanowanych przedsięwzięć wpłynęła pozytywnie na społeczne i materialne warunki życia niepełnosprawnych mieszkańców powiatu wołomińskiego oraz na ograniczenie zjawiska ich wykluczenia społecznego.

Kontynuowano zadania realizowane w latach poprzednich, jak również wprowadzono nowe programy między innymi:

- „Lato z Uśmiechem 2019”,
- „Opieka Wytchnieniowa – edycja 2019”,
- „O! Tworzymy Twoją Przyszłość”.

Głównym celem zrealizowanych zadań była aktywizacja społeczna, życiowa i zawodowa zarówno dzieci, opiekunów jak i osób starszych. Bardzo ważne było włączenie do działań samych osób niepełnosprawnych. Podejmowano działania mające na celu wsparcie rodziców i opiekunów osób niepełnosprawnych, a także osób pracujących na co dzień z niepełnosprawnymi, poprzez szkolenia, warsztaty, grupy wsparcia.

Realizowano przedsięwzięcia kierowane do najmłodszych mieszkańców miasta przedszkolaków i uczniów szkół podstawowych, związane ze zmianą społecznego wizerunku osób niepełnosprawnych i ograniczanie zjawiska dyskryminacji.

Pomimo ram prawnych i ograniczeń finansowych podejmowano działania w sferze przeciwdziałania niepełnosprawności i usprawnienia systemu opieki i rehabilitacji.

Placówki oświatowe podejmowały działania nakierowane na uczniów niepełnosprawnych poprzez wczesną interwencję, terapię oraz różnorodne formy wsparcia w procesie edukacji, ale również na uczniów bez orzeczeń o niepełnosprawności realizując działania otwierające ich na świat osób niepełnosprawnych.

Pomimo trudności na rynku pracy, podejmowane były różnorodne inicjatywy w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych. W ramach programu współpracy z organizacjami pozarządowymi podjęto wiele inicjatyw zmierzających do zaspokojenia różnorodnych potrzeb niepełnosprawnych mieszkańców powiatu i ich integracji ze społecznością lokalną.

Część zadań zrealizowana została niestety w ograniczonym zakresie, co spowodowane było przede wszystkim wyczerpaniem środków finansowych m. in. z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przyznanych powiatowi wołomińskiemu w 2019 r. na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Niepełnosprawność, będąca udziałem coraz większej części społeczeństwa i obejmująca wszystkie aspekty funkcjonowania dotkniętego nią człowieka, wymusza podejmowanie różnorodnych działań w celu zapewnienia słabszej części naszego społeczeństwa godnych warunków do życia i rozwoju. Jednym z takich działań jest umożliwienie osobom niepełnosprawnych dostępu do rehabilitacji zawodowej i społecznej, a tym samym pomoc w integracji ze środowiskiem lokalnym. Środki finansowe otrzymywane z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w dużym stopniu pomagają w realizacji w/w celu.

Doskonalenia wymaga również system wymiany informacji dotyczących problematyki niepełnosprawności.

Na problemy osób niepełnosprawnych nadal wpływają warunki makroekonomiczne jak: niski poziom materialny, brak swobodnego dostępu do usług rehabilitacyjnych oraz bezrobocie, niski poziom kwalifikacji zawodowych, co powoduje, że konieczne jest doskonalenie systemu pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych i położenie nacisku na kompleksowość świadczonych usług. Konieczne jest więc wdrażanie nowych i doskonalenie istniejących form wsparcia osób niepełnosprawnych.

Poszczególne jednostki zaangażowane w działania na rzecz osób niepełnosprawnych realizują cele operacyjne wynikające z Programu głównie poprzez wykonywanie zadań wynikających ze statutów i ustaw wiodących, jak również działań programowych w ramach różnego rodzaju konkursach i przyznanych grantach.

Najczęściej wymieniane cele to wspieranie działalności osób niepełnosprawnych w kulturalno-rekreacyjno-sportowej sferze życia poprzez promowanie twórczości artystycznej osób niepełnosprawnych, organizowanie imprez integracyjnych, wspieranie udziału osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych. Ponadto prowadzone są działania z zakresu budowania systemu wsparcia osób niepełnosprawnych poprzez zadania ciągłe, jak np. kształtowanie pozytywnych postaw społecznych wobec środowiska osób niepełnosprawnych, tworzenie warunków wsparcia rodzinnego, społecznego i psychologicznego, w szczególności poprzez rozwój działań samopomocowych oraz wspieranie wolontariatu. Nie bez znaczenia pozostaje działalność związana z edukacją osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin. Poprzez promocję i wspieranie działań prozdrowotnych w zakresie profilaktyki, np. w ramach akcji

promujących zdrowy styl życia, pojawia się szansa na zapobieganie powstawaniu zjawiska niepełnosprawności. Natomiast aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy jako bezrobotne i poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu odbywa się przede wszystkim poprzez realizację usług rynku pracy.

Głównymi źródłami finansowania wymienionych w sprawozdaniu zadań są najczęściej środki z budżetów własnych samorządów, środki PFRON oraz środki pochodzące ze składek członkowskich organizacji pozarządowych.

Dużą rolę odgrywają również środki pozyskiwane ze źródeł zewnętrznych w ramach różnych programów pomocowych np. z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz w konkursach ofert ogłaszanych przez różne instytucje i fundacje.

Oprócz środków finansowych, do skutecznej realizacji zamierzonych celów niezbędna jest współpraca władz powiatowych i gminnych, organizacji pozarządowych oraz innych instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych, mogących wspierać przedsięwzięcie.

Na bieżąco prowadzona jest baza organizacji pozarządowych oraz instytucji działających w środowisku osób niepełnosprawnych. Sukcesywnie likwidowane są bariery architektoniczne w budynkach użyteczności publicznej oraz w ciągach komunikacyjnych.

Mając na uwadze powyższe podsumowanie, rok 2019 pod względem działań podejmowanych na rzecz osób niepełnosprawnych i ich rodzin można zaliczyć do udanych.

Realizując zadania wynikające z Programu można zauważyć pogłębiający się rozwój oraz współpracę pomiędzy różnymi instytucjami i organizacjami. Rozwijająca się idea partnerstwa jest procesem dynamicznym i wciąż ewaluuje w kierunku podejmowania nowych i wspólnych przedsięwzięć. Należy podkreślić, że wiele podmiotów włącza się w proces rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych, czym wspomaga działalność Powiatowego Urzędu Pracy, jako jednostkę aktywizującą, a także zachęca i angażuje się w poszukiwanie pracodawców do zatrudniania na otwartym rynku pracy osób niepełnosprawnych.

Pomimo tak dobrze rozwijającego się procesu wspierania osób niepełnosprawnych pewne obszary nadal wymagają ulepszenia, jak na przykład zwiększenie nakładów finansowych na rehabilitację zdrowotną, umożliwienie dostępu do udziału w życiu kulturalnym i społecznym poprzez ulgowe czy darmowe korzystanie z dóbr kultury, a także komunikację lokalną.

Do poprawy zostało jeszcze kilka punktów Programu, które należy ulepszyć lub zmienić sposób ich funkcjonowania w kolejnych latach. Na podstawie informacji zebranych w trakcie opracowania niniejszego Sprawozdania, uwag i danych przekazanych przez poszczególnych

realizatorów można sformułować pewne wnioski i postulaty w zakresie realizacji zadań i działań w kolejnych latach.

Należą do nich m. in.:

Poprawa dostępności do obiektów użyteczności publicznej:

- Więcej oznaczeń w języku Braille'a i piktogramów;
- likwidowanie barier w ogólnodostępnej przestrzeni (chodniki z oznakowaniem dla osób niewidomych, zjazdy, oznakowania schodów, mocowanie maty przed przejściami dla pieszych, barierki i uchwyty, podjazdy dla osób poruszających się na wózkach i o laskach czy balkonikach)
- zwiększenie liczby wind, podnośników i platform oraz szerokości drzwi wejściowych;
- powstanie na terenie powiatu miejsca wsparcia dziennego z miejscami pobytu całodobowego;
- powstanie mieszkań chronionych i świetlic dla osób z różnymi niepełnosprawnościami.

Poprawa aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych:

- kierowane ofert pracy do osób, które mają problemy ze znalezieniem pracy i/lub utrzymaniem pracy bez wsparcia (osoby ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, osoby niepełnosprawne intelektualnie, umysłowo, uszkodzenia mózgu, porażenia dziecięce itd.);
- rozwój podmiotów ekonomii społecznej: Warsztatów Terapii Zajęciowej, Zakładów Aktywności Zawodowej, Spółdzielni Socjalnych;
- rozwijanie doradztwa zawodowego w szkołach specjalnych.

Poprawa dostępności do rehabilitacji zdrowotnej oraz programów kompleksowego wsparcia rodziny, w której są osoby niepełnosprawne.

- dostosowanie pojazdów transportu lokalnego do osób z różnymi dysfunkcjami.

Informację opracowała - Ewelina Trochonowicz – Pracownik merytoryczny Działu ds. Osób Niepełnosprawnych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie.

Nadzór nad opracowaniem prowadziła - Agata Żędzian – Z-ca Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie,

przy współpracy przedstawicieli różnych środowisk (samorządowych, pozarządowych oraz społecznych).

ZASTĘPCA DYREKTORA
Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie
w Wołominie
Agata Żędzian